

Polski Związek Kulturalno-Oświatowy

Kronika Związkowa PZKO

R O K : 1 9 4 8

Sytuacja polityczno-społeczna.

Rok 1948 był drugim rokiem realizacji państwowego gospodarczego Planu Dwuletniego Odbudowy a zarazem był rokiem obchodu 30 rocznicy powstania Republiki Czechosłowackiej, 100 rocznicy pamiętnej "Wiosny Ludów" i I Kongresu Słowiańskiego w Pradze oraz 100 rocznicy urodzin naszego wieszczą śląskiego Jana Kubisza oraz 150 rocznicy urodzin wieszczą narodowego Adama Mickiewicza.

Był to więc rok wielkich uroczystości, związanych z powyższymi rocznicami, ale też rok wielkich przemian społeczno-politycznych w naszym państwie.

Wspomniano już o realizacji planu gospodarczego. Do wywołania zapału i chęci do realizacji służyła między innymi akcja "30 milionów godzin dla państwa" ogłoszona przez Partię Komunistyczną jako podarunek jubileuszowy dla ludowo-demokratycznej republiki. Trzeba natychmiast zaznaczyć, że akcja ta dała o wiele wyższe wyniki, bo owych 30 milionów godzin w pracy czynu społecznego wykonano do sierpnia a więc do końca roku znacznie ta ilość godzin została wzrosła. Wprawdzie swym czynem społecznym pomagali republice niemal sami komuniści i patriotycznie nastawieni bezpartyjni, ale to nie zmienia postaci rzeczy. Bowiem wielu obywateli nie tylko nie przyłożyło ręki do dzieła wspólnego, ale robiło wszystko, aby zamiary sił postępowych zniweczyć albo przynajmniej osłabić. Przybierały bowiem stale na sile wystąpienia i ataki sił antyludowych wrogich ustrojowi ludowo-demokratycznemu. Coraz bardziej było widoczne, że siły te pragną wywołać konflikty w państwie i doprowadzić do katastrofy, mającej przywrócić ustroj kapitalistyczny.

Do otwartego starcia sił prawicowych z siłami postępowymi doszło w połowie lutego. Oto we wtorek, dnia 17 lutego 1948 r. odbyło się przed południem w Pradze normalne posiedzenie Rady Ministrów, które jednak zakończyło się przedwcześnie z powodu nieodpowiedniego postępowania niektórych ministrów stronnictw prawicowych /narodowych socjalistów, ludowców i słowackich demokratów/. O powstałej sytuacji informował premier Klement Gottwald natychmiast prezydenta dr Edwarda Beneša. Po południu tego samego dnia zebrano się na ponowne narady, lecz po burzliwej wymianie zdań i to posiedzenie skończyło się bez rezultatu. Był to początek poważnego kryzysu rządowego i próby dokonania przewrotu politycznego. Na następne zebranie rządu w dniu 20 lutego ministrzy stronnictw prawicowych nie przybyli i podali na ręce prezydenta rezygnację ze swych funkcji. Liczono na to, że rząd Klementa Gottwalda musi cały ustąpić, podać się do dymisji a w międzyczasie będzie musiał prezydent mianować rząd urzędniczy, za pomocą którego uda się wyrwać władzę z rąk ludu /jak już to było raz - w 1920 r./. Partia Komunistyczna była jednak na taką konieczność przygotowana, uruchomiła wszystkie siły i swe możliwości do opanowania sytuacji i unieszkodliwienia zdradzieckich zamachów na zdobycze rewolucyjnej ludu. Dlatego

też 21 lutego 1948 odbył się w Pradze olbrzymi wiec manifestacyjny z udziałem okragło 100 tysięcy robotniczych mieszkańców stolicy, którzy manifestowali za rządem Gottwalda i jednością mas pracujących. Dnia 22 lutego prezydent oświadczył, że rząd nowy nie może istnieć bez komunistów i bez Klementa Gottwalda. W zakładach pracy utworzono milicja ludowe, którym wydano broń. Od 23 lutego zaczęły się tworzyć w całej republice Komitety Wykonawcze Frontu Narodowego /Akční výbory/ jako organy woli ludu. Pod naciskiem opinii publicznej i groźnej postawy ludu prezydent Beneš był zmuszony dnia 25 lutego przyjąć dymisję prawicowych ministrów i na ich miejsce mianować nowych, wiernych ustrojowi ludowo-demokratycznemu. Tego samego dnia przedstawił Kl. Gottwald skład nowego rządu. /1/ W ten sposób szczęśliwie udało się zniweczyć zakusy wrogich sił. Siły wewnętrznej reakcji zostały rozbite, wielu prowodyrów uciekło za granice państwa, wielu ukryło się w kraju. Te właśnie wypadki drugiej połowy lutego 1948 r. przeszły do historii pod nazwą "Wypadków Lutowych 1948".

Wydarzenia lutowe miały bardzo ważne znaczenie dla dalszego rozwoju ustroju ludowo-demokratycznego w naszej republice, umożliwiły szybszy rozwój gospodarczy i społeczny, bo nie hamowany już przez siły reakcyjne. Również w naszym kraju rozwiązane zostały na terenie powiatu frysztackiego i czeskoszyńskiego wrogie partie narodowych socjalistów i ludowców, przez Krajowy Komitet Wykonawczy w Ostrawie została wstrzymana działalność organizacji "Slezská matice osvěty lidové", której czołowi funkcjonariusze nie stanęli na wysokości zadania w chwilach przełomowych w lutym. /2/ W każdej miejscowości wytworzyły się Komitety Wykonawcze, do których weszli również przedstawiciele ludności polskiej i związków PZKO oraz SMP.

Również rząd i Zgromadzenie Narodowe mogło teraz pracować w przyspieszonym tempie i rzeczywiście uchwalało coraz to dalsze ważne ustawy, choćby wymienić: 15.4.1948 Zgromadzenia Narodowe uchwaliło projekt ustawy o ubezpieczeniu społecznym, stanowiącym znaczne ulepszenie dotychczasowego systemu ubezpieczeniowego, 20.4.1948 rząd uchwalił upaństwowienie większych drukarni, przedsiębiorstw poligraficznych /nad 50 zatrudnionych/, przedsiębiorstw gastronomicznych /nad 50 zatrudnionych/, hoteli w miejscowościach kuracyjnych kategorii A i B /bez względu na stan zatrudnionych/, oraz biur podróży. /Upaństwowienie nie dotyczyło przedsiębiorstw spółdzielczych, ruchu zawodowego-ROH i administracji ludowej/; dnia 6.4.1948 rząd uchwalił już projekty ustaw o upaństwowieniu dalszych przedsiębiorstw przemysłowych, przedsiębiorstwach handlowych, hurtowni handlowych, handlu zagranicznego i transportu międzynarodowego; Poza tym uchwaliło Zgromadzenie Narodowe nową ustawę szkolną, która usuwała przywileje w kształceniu się młodzieży i dająca wszystkim młodzieży do lat 15 jednolite wykształcenie. Stało się tak dnia 21 kwietnia 1948. Przed tem projekt tej ustawy uchwaliła Rada Ministrów dnia 25 marca 1948. Projekt ten przedłożył już raz minister szkolnictwa prof. dr Zdeněk Nejedlý zaraz po wyzwoleniu, ale z powodu opozycji żywiołów reakcyjnych nie dostał s-ię w ogóle do programu obrad rządu. /3/

Zgromadzenie Narodowe uchwaliło także, po ogólnopństwowej dyskusji prowadzonej od połowy kwietnia, w niedzielę 9 maja 1948, w dzień obchodu rocznicy powstania republiki jednomyślnie ludową konstytucję Republiki Czechosłowackiej, która przeszła do historii pod nazwą "Konstytucji 9 maja". Za projektem głosowało wszystkich 246 obecnych w sali na zamku hradeckim.

skim posłów. /4/

W dniu 30 maja 1948 r. odbyły się powszechne wybory do nowego Zgromadzenia Narodowego /bo poprzednie "ustawodawcze" po uchwaleniu konstytucji skończyło swą kadencję/. Przyniosły one olbrzymie zwycięstwo liście kandydatów Frontu Narodowego, wspólnej, jednolitej liście, na którą głosowało 89,28 % wyborców. Na liście kandydatów do Zgromadzenia Narodowego w 18 kraju wyborczym /Ostawa/ figurowało także nazwisko polskiego kandydata a to Pawła Trombika, przewodniczącego Zarządu Powiatowego PZKO w Czeskim Cieszynie, który też został wybrany posłem. /5/

Nowo wybrane Zgromadzenie Narodowe zebrało się dnia 10 czerwca 1948 na swą pierwszej sesji a drugi raz zebrało się dnia 14 czerwca 1948 r. w celu wybrania nowego prezydenta państwa. Dotychczasowy prezydent dr Edward Beneš zrezygnował bowiem z powodu złego stanu zdrowia ze swej funkcji. Zgromadzenie Narodowe wybrało trzecim prezydentem republiki posła Klementa Gottwalda, który przez dwa lata stał na czele rządu. Wybór był jednomyślny, wszystkich 296 obecnych na sali posłów głosowało za jego kandydaturą. /6/

Nowo wybrany prezydent udzielił po swym wyborze największej w historii republiki a m n e s t i i dla przestępców politycznych i gospodarczych, zadającej kłam plotkom zagranicznym o panującym rzekomo terrorze na terytorium Czechosłowacji. /7/

W dniu 27 czerwca 1948 nastąpiło ujednolicenie ruchu robotniczego. Doszło bowiem do połączenia się Czeskiej Demokracji Ludowej z Komunistyczną Partią Czechosłowacji, która w przebiegu całej swojej sławnej historii zyskała sobie w ludzie olbrzymi autorytet.

W jesieni, mianowicie dnia 13 października 1948 rozpoczęło Zgromadzenie Narodowe debatę nad projektem nowego, pięcioletniego planu gospodarczego w ramach pracy swych komisji. Pierwszymi komisjami, które zajęły się tym projektem były: komisja kontroli dwulatki, rolnicza i aprowizacyjna.

W tym samym dniu na naradzie w Pradze pod przewodnictwem ministra spraw wewnętrznych V. Noska ustalono, że z dniem 1 stycznia 1949 r. wejdzie w życie nowa organizacja terenowa. Zlikwidowane zostaną dotychczasowe Ziemskie Komitety Narodowe /do 30.3.1949/ a od 1.1.1949 rozpoczną urzędowanie Okręgowe Komitety Narodowe /Krajské národní výbory/. Na ziemiach czeskich będzie ich 13, na Słowacji 6, razem więc na terytorium republiki 19 okręgów administracyjnych. Projekt o okręgowym podziale administracyjnym został uchwalony na plenarnym posiedzeniu Zgromadzenia Narodowego w dniu 21 grudnia 1948 r. /8/

Również na polu gospodarczym postępowała naprzód praca nad realizacją zadań dwulatki. I tu, po wyrzuceniu sił reakcyjnych z kierownictwa w zakładach pracy, lud robotczy pełną parą zajął się zadaniami produkcyjnymi. Również w naszym kraju robotnicy czy raczej górnicy mogli się pochlubić dobrymi wynikami. Oto już w dniu 18 grudnia 1948 r. o 10 godz. przed południem odezwał się w zagłębiu ostrawsko-karwińskim odgłos syren, zwiastujący, że kopalnie tego zagłębia wydołwały z głębin ziemi ostatnią tonę węgla na konto dwuletniego planu odbudowy, który przewidywał wydobycie ogólnie 26.570.000 ton węgla. Plan ten został wykonany 13 dni przed terminem! /9/

Wypadki lutowe a PZKO

Stanowisko ludności polskiej na Śląsku Czeskim było od początku jasne i bezkompromisowe. Zdawano sobie doskonale sprawę z tego, że jedynie rząd komunistyczny, tzn. rząd, w którym przewagę będą mieli członkowie partii komunistycznej, może ludności polskiej zapewnić szczęśliwszy i lepszy rozwój życiowy. Przecież od czasów wyzwolenia w 1945 r. była stale wystawiona na najróżnorodniejsze szykany i prześladowania ze strony szowinistycznych czynników, rekrutujących się właśnie z tych partii politycznych, które teraz wywołały kryzys rządowy. Tak więc przed wypadkami lutowymi, i teraz, gdy ważyły się losy republiki, ludność ta opowiedziała się za obozem ludowej demokracji, ustrojem sprawiedliwości społecznej i narodowej.

Wyrazem tego stanowiska była odezwa wydana przez przedstawicieli ludności polskiej /komitet obywatelski/ w dniu 21 kwietnia 1948 a więc w chwili najkrytyczniejszej, kiedy ważyły się losy państwa i kiedy jeszcze nie był wiadomy wynik zmagania obozu demokracji z reakcją. Odezwa ta miała następujące brzmienie: /10/

Odezwa do ludności polskiej !

Rodacy! Republika Czechosłowacka przeżywa poważne i przełomowe chwile. Z rządu Frontu Narodowego wystąpili ministrowie narodowo-socjalistyczni, lidowcy i słowaccy demokraci, gdyż nie chcieli dopuścić, aby został przeprowadzony w całości program pracy Frontu Narodowego. Stronnictwa, które wystąpiły z rządu, postawiły się same poza nawias życia państwowego.

Wszystkie elementy, stojące na gruncie Republiki w tej historycznej chwili deklarują swoją wierność rządowi premiera Gottwalda i tych wszystkich, którzy walczą o urzeczywistnienie prawdziwej ludowej demokracji.

My Polacy w Czechosłowacji jesteśmy sobie w całej pełni świadomi, że nasz byt narodowy i urzeczywistnienie socjalnego zabezpieczenia naszego pracującego ludu jest związane ze zwycięstwem ludowej demokracji i rządu premiera Gottwalda. Dlatego też nie wolno nam w tych dniach obojętnie przyglądać się temu, co się w Republice dzieje, ale musimy zająć stanowisko jasne i niedwuznaczne.

Wobec tej sytuacji deklarujemy naszą gotowość do współpracy z tymi czynnikami, które są gwarancją ludowej demokracji. Wzywamy ludność polską na Śląsku Cieszyńskim, aby wzięła aktywny udział w organizowaniu nowego porządku społecznego w państwie, aby zachowała powagę chwili, nie dała się sprowokować żywiołom reakcyjnym i wszelkie objawy przeciwpństwowe w zarodku paraliżowała.

Wierzimy, że w tym czasie, kiedy życie w Czechosłowacji wchodzi na tory rzeczywistej demokracji ludowej, na tej drodze zagwarantujemy także swoją przyszłość.

W Czeskim Cieszynie, dnia 21 lutego 1948.

Odezwę podpisali: prof. Trombik Paweł, ks. Józef Berger Cz. Cieszyn, prof. Gustaw Halama Dol. Żuków, Franciszek Branny Cz. Cieszyn, Żyła Emil Trzyniec, Józef Chybidziura Jabłonków, Jan Adamus jun. Cz. Cieszyn, Paweł Gajdzica Kojkowice, Kral Adolf Trzyniec, Bulawa Jerzy Karpętny, Adam Kubala Cz. Cieszyn, inż. Morcinek Paweł Trzyniec, Jan Ofiok Końska, Alojzy Michałek Cz. Cieszyn, Karol Sliż Dolny Żuków, Józef Sliż Trzyniec, Henryk Jasiczek Trzyniec, Karol Polak Cz. Cieszyn, Cieślak Paweł

Trzyniec, Sabela Jan Dolna Leszna, Szurman Jan Trzyniec, Pitucha Franciszek Trzyniec, Błahut Ludwik Trzyniec, Kubisz Andrzej Gnojnik, Paszek Rudolf Jabłonków, Słowik Gustaw Dolne Błędowice, Wałach Józef Ligotka Kameralna, Wantuła Józef Bystrzyca, Wałach Józef Dolna Leszna.

W tym samym dniu, tj. 21 lutego 1948 ten sam komitet obywatelski wysłał w imieniu naszej ludności t e l e g r a m y do prezydenta dr Edwarda Beneša oraz premiera Klementa Gottwalda tej treści:

"W przełomowym momencie przejawiamy Wam w imieniu całej ludności polskiej wyrazy głębokiego zaufania. Stoimy całkowicie za rządem Klementa Gottwalda.

Domagamy się, by w miejsce odstąpionych ministrów powołano do rządu nowych, dających gwarancję, że program Frontu Narodowego będzie w pełnej mierze zrealizowany w duchu prawdziwej ludowej demokracji i wzajemności słowiańskiej!"
/10 b/

Przedstawiciele PZKO w Komitetach Wykonawczych Frontu Narodowego.

Ludność polska brała czynny udział w tworzeniu Komitetów Wykonawczych FN, które były wyrazem obrony demokracji przed próbami reakcji dokonania w państwie przewrotu kapitalistycznego.

Dnia 24 lutego utworzono Powiatowy Komitet Wykonawczy FN we Frysztacie, do którego weszło dwu Polaków: poseł do Zgromadzenia Narodowego Alfred Kaleta /za KPC/ i Jan Pribula, przewodniczący ZP PZKO w Karwinie /za PZKO/.

Dnia 26 lutego 1948 utworzony został w Cz. Cieszyńskie Miejski Komitet Wykonawczy FN, do którego weszło 6 przedstawicieli narodowości polskiej: Adam Kubala, Jan Adamus, Józef Franek, Rudolf Kisza, Jan Teper, Jerzy Kluz, przy czym Adam Kubala został wybrany drugim wiceprzewodniczącym, drugim członkiem prezydium był Jan Adamus. /11/

Do Powiatowego Komitetu Wykonawczego zaś weszli z ramienia PZKO i SMP: Paweł Trombik, inż. Paweł Morcinek, ks. Józef Berger, Gustaw Halama, Alojzy Michałek, Rudolf Paszek, Karol Sliż, Jan Szurman, Andrzej Kubisz, Henryk Jasiczek, Adam Mrózek, Jan Wojnar i Jan Lasota.

P Z K O a wybory.

Jak już wspomniano, dnia 30 maja 1948 odbyły się powszechne wybory do Zgromadzenia Narodowego w Predze, w których został wybrany posłem Paweł Trombik przewodniczący ZP PZKO w Cz. Cieszyńskie. Zarządy Powiatowe PZKO i SMP wydały z tej okazji odezwę do ludności polskiej oraz rzuciły hasło jawnego głosowania, aby uniemożliwić przypisywanie głosów przeciw listom kandydatów Frontu Narodowego /przez włożenie do urny tzw. "białej" karty wyborczej bez nazwisk/ na karb ludności polskiej. Tę "białą" czyli pustą listę /przedny listek pro volbu do Národního shromáždění/ mogli bowiem wkładać do urny jedynie przeciwnicy i wrogowie ludowej demokracji, zaś w naszym terenie przy tajności wyborów mogło się zdarzyć, że po wyborach głosowano by otwarcie, iż to Polacy głosowali przeciw kandydatom Frontu Narodowego.

Treść odezwy była następująca: /12/

Odezwa do ludności polskiej !

Ludu polski! Nadchodzi dzień wyborów do parlamentu. Są to drugie wybory po wojnie w Czechosłowacji. Od wyzwolenia spod okupacji niemieckiej w maju 1945 r. mijają już

3 lata. Przez ten okres czasu życie nasze nie zawsze było usłane różami, nie zawsze byliśmy zadowoleni i nieraz mieliśmy powody do skarg i protestów. Jednakże przez minione 3 lata mogliśmy się przekonać, że powodem naszego niezadowolenia są pozostałości wstecznych czynników reakcyjnych. Mogliśmy się przekonać, że zwycięstwo prawdziwej demokracji i socjalizmu jest zwycięstwem naszych słuszných praw. Każdy Polak przekonał się też, że z chwilą zwycięstwa obrońców demokracji ludowej w lutym br. dostał się nasz lud do władzy. Mamy dzisiaj naszych przedstawicieli w Gminnych Komitetach Narodowych, mamy też naszych przedstawicieli w Powiatowych Komitetach Narodowych. W ciągu minionych lat nasza cała ludność polska dała temu liczne dowody, że stoi na straży ustroju ludowo-demokratycznego, że z poświęceniem pracuje nad odbudową republiki, że domaga się socjalizacji życia gospodarczego i kulturalnego. Nasz górnik ofiarnie wydobywa węgiel, nasz hutnik z zapałem podnosi produkcję hut, nasz rolnik z podziwu godnym wysiłkiem uprawia pola, aby spełnić kontyngent, nasz inteligent z poświęceniem pracuje dla ludu i idzie wraz z ludem. Naszą postawę korzys-tnie ocenia rząd Republiki Czechosłowackiej, o nas pochlebnie wyrażają się najbardziej do tego powołane czynniki w ludowej Polsce odrodzonej.

Ludu polski! Jesteśmy upoważnieni oświadczyć Ci, że wszystkie słuszne postulaty naszej ludności zostaną w niedługim czasie spełnione. Nie będzie już powodów do niezadowolenia i niechęci. Ale podczas wyborów musimy wykazać, że jesteśmy dojrzałi do korzystania ze zdobyczy prawdziwej demokracji i socjalizmu. Musimy wszyscy stanąć murem za wspólną listą kandydatów. Musimy też dołożyć wszelkich sił, aby wśród nas nie znalazł się ani jeden zdrajca.

Niech żyje jedność ludu polskiego na Śląsku Cieszyńskim!

Ulotkę podpisali: Trombik Paweł, Pribula Jan, inż. Paweł Morcinek, Kubisz Andrzej, Krzan Jan, ks. Józef Berger, Cichy Stefan, Duława Bolesław, Polak Karol, Kadura Józef, Jasiczek Henryk, Kubeczka Adolf, Szurman Jan, ks. Żyła Fryderyk, Palowski Władysław, Halama Gustaw, Michałek Alojzy, ks. Jerzy Cymorek, Ofiok Jan, Żyła Emil, Branny Franciszek, Szemliński Franciszek, Adamus Jan, Ramik Benedykt, Sembol Ernest, Sławińska Waleria, Cieślak Paweł, Kocur Alfred, Paszek Rudolf, Walek Jerzy.

I Z j a z d y P o w i a t o w e .

Karwina

Pierwszy Zjazd Powiatowy PZKO w powiecie frysztaćkim odbył się w niedzielę dnia 18 stycznia 1948 w sali domu "Praca" w Karwinie. Początek był o 9 godz. Na Zjazd przybyli liczni goście a to: przewodniczący Pow. Komitetu Narodowego we Frysztaćcie Ševčík, delegat Urzędu Bezpieczeństwa Strakoš, przewodniczący MKN w Karwinie Jurečka, przedstawiciele OKD /Ostravsko-karvinských dolů/ dr Ret oraz insp. inż. Šramek, za krajowy sekretariat KPC w Ostrawie tow. poseł Weberowa, za Pow. sekret. KPC w Orłowej tow. Kolder, za kraj. sekret. Związku Przyjaciół ZSRR w Ostrawie ob. Malá, za Pow. Radę Oświatową ob. Jelínek, za ZWWP /Związek Wyzwolonych Więźniów Politycznych/ ob. Ferdinand Götze, delegat PPS z Cieszyna /Polska/ poseł do Zgr. Nar. Alfred Kaleta oraz konsul generalny Rzeczypospolitej Polskiej w Mor. Ostrawie ob. inż. Stefan Wengierow.

Na zagajenie Zjazdu chór męski "Echo" odśpiewał pieśń "Gaude mater", po czym prezes Jan Pribula powitał gości i delegatów. Po zatwierdzeniu programu i regulaminu Zjazdu przemawiali goście a to: konsul generalny PRL ob. inż. Wengierow, który scharakteryzował cele i zadania, jakie przypadają w udziale polskiemu nowo powstałemu związkowi polskiemu na Śląsku Cieszyńskim i podkreślił konieczność dobrego współżycia na tutejszym terenie dwóch bratnich narodowości i poszanowania praw obywatelskich, dalej przemawiał przewodniczący Powiatowego Komitetu Narodowego ob. Ševčík Alois, który życzył związkowi oraz zjazdowi pomyślnego rozwoju i powodzenia w obradach. Najbardziej znaczącą chwilą było przemówienie przewodniczącego MKN /Miejskiego Komitetu Narodowego/ w Karwinie ob. Jurečka, który życząc związkowi pomyślnego rozwoju zaznaczył, że nie zawsze wszystko na naszym terenie było w porządku a to głównie na skutek błędów, popełnianych przez Czechów i Polaków i dlatego koniecznością jest unikanie tych błędów i zachowanie dobrej woli i szczerości. Miejskowy Komitet Narodowy w Karwinie chce w dniu dzisiejszym - mówił ob. Jurečka - okazać jeden z takich aktów dobrej woli i przekazuje dziś związkowi polskiemu ten budynek, w którym odbywa się Zjazd, czyli budynek "Praca" - po czym przystąpił do prezesa ob. Jana Pribuli wręczając mu urzędowy akt przekazania domu do rąk polskich związków. Prezes ob. Pribula podziękował serdecznie za to i wyraził nadzieję, że PZKO przejmując ten dom, postara się o to, by z tej opieki było zadowolone całe społeczeństwo. Ten akt urzędowego przekazania "Pracy" był dla delegatów Zjazdu niespodzianką. Powstali oni samorzutnie z miejsc z twarzami wyrażającymi wielkie wzruszenie i po chwili dopiero zerwała się burza oklasków.

W dalszym ciągu przemawiali: powiatowy sekretarz KPC tow. Kolder, członek Powiatowej Rady Oświatowej insp. Jelfnek, poseł Alfred Kaleta, przewodniczący ZWWP z Karwiny ob. Ferdynad Goetze i inni.

Po zatwierdzeniu protokołu z konstytuującego Walnego Zebrania nastąpiły sprawozdania z czynności tymczasowego zarządu powiatowego w powiecie frysztackim. Sprawozdania podawali: prezes Jan Pribula, sekretarz Jan Zolich, skarbnik Stefan Cichy oraz kierownicy sekcji: 1/ organizacyjnej Alfred Kocur, 2/ kulturalno-oświatowej Eugeniusz Fierla, 3/ szkolnej Jan Baron, 4/ gospodarczej Jan Wojtek, 5/ kobiecej Waleria Sławińska, 6/ opieki społecznej Jan Böhm, 7/ turystyczno-sportowej Jan Krzan, 8/ literacko-artystycznej Eugeniusz Fierla, 9/ prawnej Bronisław Osuchowski, 10/ chórowej Teofil Gattnar, 11/ muzycznej Alfons Brzóska.

Ponieważ tymczasowy zarząd powiatowy po zdaniu sprawozdania ze swej działalności ze swej działalności i uzyskaniu absolutorium podał się do dymisji, dokonano sposobem akklamacyjnym za pośrednictwem Komisji-Matki wyborów nowego zarządu. Następnie Zjazd powiatowy uchwalił wnioski, przedłożone mu przez kierowników poszczególnych sekcji, po czym zatwierdzono tekst rezolucji Polaków z powiatu frysztackiego. Na tym zakończono obrady. Potem odbyło się jeszcze fotografowanie uczestników Zjazdu oraz nowo wybranego zarządu powiatowego. Pierwszy Zjazd Powiatowy PZKO w Karwinie udowodnił raz jeszcze, że Polacy na Śląsku Cieszyńskim są wysoce uświadomieni i trzymają wysoko sztandar polskości. #13/

Czeski Cieszyn

Pierwszy Zjazd Powiatowy PZKO w powiecie czeskocieszyńskim odbył się w niedzielę, dnia 4 kwietnia 1948, a więc już po pamiętnych Wydarzeniach Lutowych w sali hotelu "Piast" /Slavia/. Z gości wymienić należy: konsula gener. RP w Ostrawie inż. Stefana Wengierowa z małżonką, urzędnika konsularnego Jana Folwarcz-nego, sekretarza KPC z Cz. Cieszyna Fr. Lulka i Jana Szurmana, przewodniczącego ONV Cz. Cieszyn Józefa Heczke, referenta bez-piecznictwa ONV w Cz. Cieszynie ob. Sobka, pracownika SNB ob. Koumala, przedstawiciela Svazu České Mládeže ob. Chvalkoša, prezydenta miasta Cieszyna ob. Smotryckiego i wicestarostę cie-szyńskiego ob. Paterka, prezesa Towarzystwa Śpiewaczego z Cie-szyna dyr. Grycza, prezesa Macierzy szkolnej w Cieszynie dyr. Żebroka, przedstawicieli bratnich organizacji a to za ZG PZKO w pow. frysztackim prezesa Jana Pribulę, wiceprezesa Adolfa Kubeczke i sekretarza Jana Krzana, za ZP SMP w pow. frysztac-kim Ernesta Sembola, za SMP pow. czeskocieszyńskiego inż. Mor-cinka i sekretarza Al. Michałka, redaktorów Głosu Ludu Andrzeja Kubisza i Henryka Jasiczka, przedstawiciela "Trybuny Robotniczej" z Katowic red. Krajewskiego i innych.

Zjazd zagał chór męski z Cz. Cieszyna pod batutą Pawła Trombika, który odśpiewał pieśni "Gaude mater" oraz "Sztandary polskie na Kremlu" Łachmana. Następnie prezes ZP PZKO Paweł Trom-bik powitał gości i delegatów, po czym zatwierdzono jednomyślnie program i regulamin Zjazdu. Następnie przemawiali goście a to inż. Stefan Wengierow, konsul generalny, sekretarz powiatowy KPC Franciszek Lulek i dalszych 12 gości. Po tych przemówieniach nastąpiły sprawozdania z czynności tymczasowego zarządu powiato-wego a to: a/ prezesa, b/ sekretarza, c/ skarbnika i d/ kierow-ników sekcji: 1/ organizacyjnej, 2/ szkolnej, 3/ literacko-artys-tycznej, 4/ prawnej, 5/ komisji gospodarczej /hotelu Piast/, 6/ sekcji wydawniczej czasopism szkolnych. Po sprawozdaniu Kom-i-sji Rewizyjnej i udzieleniu absolutorium ustępującemu tymczaso-wemu zarządowi powiatowemu nastąpiły wybory. Wybrano nowy zarząd powiatowy a potem omawiano i uchwalano wnioski poszczególnych sek-cji: a/ organizacyjnej, b/ szkolnej, c/ literacko-artystycznej, d/ prawnej, e/ wydawniczej gazetek szkolnych. Uchwalono również rezolucję podobną do rezolucji Zjazdu karwińskiego. Zawiera ona gorące podziękowanie władzom, partii komunistycznej za umożliwie-nie pracy kulturalno-oświatowej i społecznej w ramach nowych polskich związków, zapewnienie wychowania członków i polskiego społeczeństwa w duchu współpracy i współżycia z narodami Czecho-słowacji, prośbę o spełnienie słusznych postulatów ludności polskiej zwłaszcza w dziedzinie szkolnictwa, przekazanie nowym związkom majątku społecznego międzywojennych polskich organizacji oraz zobowiązanie usilnego popierania ludowo-demokratycznego rządu Klementa Gottwalda i ofiarnej pracy nad realizacją planów gospodarczych. /14/

Pierwsze normalne zarządy powiatowe.

W powiecie frysztackim nowy Zarząd Powiatowy wybrany na I Zjeździe ukonstytuował się następująco:

Prezes Pribula Jan, ur. 2.7.1912, dyr. szkoły,
Stonawa 326
I wiceprezes . . . Kubeczka Adolf, ur. 9.6.1912, prof. Orłowa 622
II wiceprezes . . . Szemliński Franciszek, ur. 14.9.1897,
Karwina 1589

Sekretarz Krzan Jan, ur. 6.7.1901, redaktor, Karwina 1607
 Zast. sekretarza . Sławińska Waleria, ur. 25.12.1913, Karwina 2
 Skarbnik Cichy Stefan, ur. 25.12.1902, urzędnik, Karwina 274
 Zast. skarbnika . Szuścik Maksymilian, ur. 7.9.1896, urzędnik,
 Poręba 293
 Członkowie: . . . Strzybny Józef, ur. 8.8.1893, emeryt, Bogumin Nowy 7
 Ochman Rudolf, ur. 5.1.1904, sztygar, Lutynia Górna 92
 Kukucz Paweł, urzędnik, Erysztat, Stalınowa 4
 Sznapka Maksymilian, kier. filii, Stare Miasto 216
 Kadura Józef, przew. Rady Zakł. Łąki nad Olzą 249
 Guziur Jan, ur. 16.5.1904, ślusarz, Sucha Górna 319
 Referent: kult. oświat.: Kocur Alfred, ur. 5.12.1905, naucz. Bogumin 402
 organizacyjny: Pszczółka Paweł, ur. 6.8.1894, naucz.,
 Zabłocie 119
 szkolny: Baron Jan, ur. 7.12.1901, naucz. Sucha Górna 307
 gospodar.: Król Ferdynand, ur. 27.7.1906, Dzieńmorowice 717
 sekcji kobiet: Bystroniowa Aniela, ur. 6.11.1917, Lutynia
 Górna 274
 opieki socjal: Böhm Jan, ur. 24.12.1892, dyr. szk. Karwina 1709
 turyst. sport.: Sztuła Leon, ur. 25.1.1899, Darków 337
 SLA: Fierla Eugeniusz, ur. 6.1.1910, profesor,
 Łazy 675
 sekcji prawnej: Osuchowski Bronisław, Stonawa 428
 Komisja Rewizyjna: Pszczółka Paweł, ur. 6.8.1894, naucz., Zabłocie 119
 /przewodn./
 Gnida Karol, ur. 31.3.1899, urzędnik, Łazy 607
 /członek/

/15/

W powiecie czeskokocieszyńskim zaś Zarząd Powiatowy, wybrany 4 kwietnia ukonstytuował się na pierwszym zebraniu dnia 6 kwietnia 1948 następująco:

Prezes Trombik Paweł, profesor, Czeski Cieszyn, Tovární 7
 I wiceprezes . . Jasiczek Henryk, redaktor, Trzyniec 558
 II wiceprezes . . Branny Franciszek, kupiec, Cz. Cieszyn, Radniční 4
 /również jako kierownik sekcji turystycznej/
 Sekretarz Kubisz Andrzej, redaktor, Gnojnik 68
 Zastępca sekretarza ks. Żyła Fryderyk, proboszcz kat. Gnojnik 43
 Skarbnik Ramik Benedykt, urzędnik bankowy, Ropica 227
 Zastępca skarbnika ks. sen. Berger Józef, pastor, Cz. Cieszyn,
 Na nivách 8
 Kierownik sekcji:
 kobiet : Polczkówna Bronisława, nauczycielka, Jabłonek 131
 opieki socjal. : dr. Rusz Paweł, lekarz, Trzyniec 551
 oświatowej : Halama Gustaw, profesor, Żuków Górny 85
 Członkowie . . . Jeżowicz Adam, kupiec, Jabłonek
 Słowik Gustaw, górnik, Błędowice Dolne 291
 Lasota Jan, tokarz, Bystrzyca 551
 Cieślak Paweł, przew. Rady Zakł., Trzyniec-Kanada 305
 Sliż Józef, urzędnik, Trzyniec, Závodní 326
 Komisja Rewizyjna: 1. Ofiok Jan, dyrektor banku, Końska 222
 2. Paszek Rudolf, dyr. sz. wydz., Jabłonek Bělá 36
 Sąd honorowy: 1. JUDr Hanak Franciszek, adwokat, Jabłonek 213
 2. Żyła Emil, dyr. szk. wydz., Trzyniec 282
 3. Kubala Adam, emer. dyr. szk. wydz., Czeski Cieszyn
 Čapková 37
 4. Mrózek Karol, emeryt, Gródek 171
 5. Szczerba Franciszek, emer. górnik, Błędowice Dolne
 396

Na wspomnianym zebraniu konstituującym dokooptowano do zarządu dalszych aktywistów a to jak kierowników dalszych sekcji względnie okręgów:

Sekcja: organizacyjna . Sliż Karol, emeryt, Żuków Dolny 161
szkolna Walek Jerzy, dyr.szk.wydz. Cz.Cieszyn
Stefanikova
SLA Kubisz Paweł, literat, Końska 433
prawna JUDr Przeczek Józef, urzędnik, Szumbark 112
wydawnictw szkol. Kotas Jan, nauczyciel fach., Cz.Cieszyn
Cihelni 39

Komitet Żwirki i Wigury: Stebel Józef, kierown.szkoly, Leszna Dolna
Kierownicy okręgów /lustratorzy/:

bystrzycki Kozieł Jan, Bystrzyca 181
trzyński Łabaj Paweł, naucz.Leszna Dolna 32
Walek Jan, Trzyniec 178 /jako zastępca/.

/16/

I Zjazdy Powiatowe S M P

Pierwszy Powiatowy Zjazd delegatów grup miejscowych SMP w powiecie karwińskim odbył się w niedzielę, dnia 11 marca 1948 r. w domu "Praca" w Karwinie. Wśród gości byli: konsul generalny RP inż. Stefan Wengierow w towarzystwie sekretarza ambasady RP w Pradze ob.Gajewskiego i urzędniczek konsulatu p. Krystyny Krysiak, delegat centrali Związku Młodzieży Czeskiej ob. K.Snijsz, delegat krajowego zarządu SCM ob. Przeczek, krajowy sekretarz KPC tow. Prokopiusowa, przedstawiciele OKD i spółdzielni oraz bratnich organizacji PZKO i SMP. Przemawiali: konsul gen.inż. Wengierow, delegat z Pragi, tow. Przeczek i Prokopiusowa. Wybrano nowy zarząd powiatowy. Prezesem został wybrany Palowski Władysław z Bogumina, I wiceprezesem Szewieczek Emil z Darkowa, sekretarzem Ernest Sembol z Karwinej, skarbnikiem ob. Prus z Frysztatu.

/17/

Pierwszy Zjazd Powiatowy SMP w powiecie czeskocieszyńskim odbył się w niedzielę, dnia 25 kwietnia 1948 w sali hotelu "Piast". Gośćmi byli: delegat ZNV w Ostrawie dr Maiwald, delegat konsulatu ob. Wigłasz, za PZKO ob. Trombik Paweł i Jan Pribula, z SMP pow. frysztackiego Wład. Palowski, za KPC tow. Sobek, za Urz. Bezp. tow. Koumal i Kudr, za SCM ob. Kuča, za starostwo cieszyńskie wicestarosta Zagóra, dalej z Polski delegacje związków młodzieżowych OMTUR-u i "Wici" oraz Związku Walki Młodych z Warszawy ob. Kalenkowicz. Nowym przewodniczącym Zarządu Powiatowego został wybrany ponownie inż. Paweł Morcinek.

/18/

I m p r e z y Zarządów Powiatowych.

Uroczystość przejęcia hotelu "Piast" /19/

Wysiłki naszych związków o zwrot hotelu "Slavia" do rąk polskich śledziło z napięciem całe społeczeństwo polskie. Dlatego też, gdy zapowiedziano uroczyste przekazanie tego hotelu, własności międzywojennego Towarzystwa Oszczędności i Zaliczek w Cz. Cieszynie, już długo przed początkiem uroczystości wielkie rzesze przedstawicieli ludności polskiej gromadziły się w sali. Urzędowo hotel ten przeszedł pod polski zarząd dnia 2 stycznia 1948 r. i po inwenturach oraz koniecznych formalnościach był udostępniony wraz z kawiarnią i salą już pod nowym zarządem od 6 stycznia 1948. Oficjalnie jednak i uroczystie miano przejąć hotel "Slavia" w niedzielę, dnia 11 stycznia 1948 r.

Uroczystość przekazania hotelu "Slavia" zaszczytili swą obecnością konsul generalny RP w Ostrawie inż. Stefan Wengierow z małżonką, konsul ob. Zambrzuski z małżonką, przewodniczący ONV w Cz. Cieszynie ob. Heczko i ref.bezp. ob. Sobek. Był również obecny za Urząd Bezpieczeństwą ob. Koumal, sekretarz powiatowy KPC w Cz. Cieszynie tow. Lulek, były likwidator Tow. Oszcz. i Zal. p. Laštávka, poseł Alfred Kaleta, prezes ZP PZKO w pow. frysztackim Jan Pribula i prezes ZP SMP w pow. frysztackim ob. Emil Sze-wieczek. Z Polski przybyli: starosta powiatowy z Cieszyna ob. Grzeganiek, prezydent miasta Cieszyna ob. Smotrycki i wiceprezydent ob. Zając, przedstawiciele PPR, PPS, Stronnictwa Demokratycznego, Związku Walki Młodych, Wici, przedstawiciele szkół, różnych instytucji oraz wielu prywatnych obywateli.

W związku z obecnością gości należy stwierdzić, że poza przedstawicielami oficjalnymi władz i społeczeństwa czeskiego, zorganizowanego w KPC, reszta społeczeństwa czeskiego uroczystość tę po prostu zbojkotowała.

Uroczystość zagaikł chór mieszany z orkiestrą pod batutą prof. Edwarda Bubika z Cz. Cieszyna, który odśpiewał poloneza Chopina. Potem jeden z nowo mianowanych likwidatorów TOZ dyr. Jan Ofiok z Końskiej oddał w imieniu TOZ oficjalnie hotel "Polonię"/przedwojenną "Polonię", wojenną "Germanię" i powojenną "Slavię"/ pod zarząd polskich związków, przy czym przyjęto dla tego hotelu nową nazwę oficjalną Hotel "Piast". Prezes PZKO w pow. czeskokocieszyńskim ob. Paweł Trombik przejmując hotel "Piast" zapewnił społeczeństwo, że polskie związki będą sumiennie i pieszczotliwie sprawowały ten zarząd z pożytkiem dla wszystkich. "Hotel Piast" mówił - po dotychczasowych przejściach musi stać się domem, gdzie będzie się wykuwało braterstwo pomiędzy dwoma najbliższymi narodami słowiańskimi, czeskim i polskim... W domu tym musimy wykuwać hart i braterstwo naszych obu narodów, ażeby móc utworzyć mocny i twardy wał przeciwko germanom! Potem przemówił przewodniczący ONV tow. Heczko wspominając, że nie tylko hotel, ale cały nasz kraj zmieniał kilkakrotnie swych panów. Oświadczył również: "Z okazji przejęcia hotelu Piast przez związki polskie życzę, aby to przekazanie i przejęcie było ostateczne.

W dalszym ciągu przemawiali jeszcze poseł Alfred Kaleta, inż. Paweł Morcinek, Henryk Jasiczek, Jan Pribula, Emil Sze-wieczek, Sliż. Po przemówieniach wszyscy zebrani zaśpiewali pieśń "Ojcow-ski dom" po czym znakomity skrzypek polski Kowalski odegrał z towarzyszeniem fortepianu 3 utwory muzyczne.

Z okazji przejęcia hotelu Piast wysłano także telegramy do premiera Gottwalda, ambasadora RP ob. Wierbłowskiego oraz ministra skarbu tow. Dolanského. Telegram do premiera brzmiał:

"Ludność polska Śląska Cieszyńskiego, zgromadzona na uroczystości przekazania hotelu Slavia do rąk polskich i przemianowania go z pierwotnej nazwy Polonia na hotel Piast - przesyła Wam Panie Premierze Rządu pozdrowienia oraz zapewnienie, że tak, jako walczy o swe prawa obywatelskie, tak też pracuje z zapałem na pomyslność dwulatki i dla szczęśliwego rozwoju republiki.

Związki polskie SMP i PZKO.

/19/

Do ambasadora ob. Wierbłowskiego skierowano tekst następujący: "Spieszmy podzielić się radosną wieścią, że dziś obchodzimy przejęcie hotelu Polonia. Pomni Twoich wysiłków i pracy wykonanej dla naszych związków w Cz. Cieszynie ślemy Ci podziękowania i pozdrowienia.

Związki Polskie SMP i PZKO.

Zaś minister skarbu tow. Dolansky otrzymał taką treść:

"Ludność polska na Śląsku Cieszyńskim obchodzi dziś uroczystość przekazanie hotelu "Slavia" do rąk polskich a równocześnie przemianowania pierwotnej nazwy Polonia na hotel Piast.

Przypominamy sobie Panie Ministrze Twoją ochotę i przychylność w tej sprawie i dlatego wyrażamy Ci podziękowania oraz przesyłamy pozdrowienia.

Związki polskie SMP i PZKO.

Po uroczystej części nastąpiła wesoła zabawa towarzyska z tańcami, podczas której wystąpiła grupa taneczna SMP z Końskiej, tańcząc pięknego krakowiaka. Poza tym popisywał się wesóły i pełnym zdrowego humoru równie znakomity komik jako aktor i pisarz Adam Wawrosz. /19/

Przejęcie domu "P r a c a" w Karwinie.

Właściwe i oficjalne przekazanie tego domu, jak już zaznaczono, odbyło się w czasie I Zjazdu Powiatowego w dniu 18 stycznia 1948, gdy przewodniczący Miejscowego Komitetu Narodowego w Karwinie ob. Jurečka przekazał dokument o przekazaniu domu "Praca" do rąk prezesa ZP PZKO w pow. frysztackim ob. Jana Pribuli.

Z okazji przejęcia domu zorganizował ZP PZKO uroczystość, która odbyła się w niedzielę, dnia 30 stycznia 1948 w sali tego domu. W programie przewidziano przemówienie okolicznościowe, występy chóru męskiego "Echo", orkiestry symfonicznej, sekcji ZP PZKO, występy humorystyczne oraz sztukę sceniczną jednoaktową. Sala była przepełniona. Prezes ZP PZKO ob. Jan Pribula powiedział w swym przemówieniu między innymi: "Dom ten powstał z ofiarnej pracy, ciężkiej pracy polskiego górnika i robotnika, który w pocie czoła zapracowany grosz składał na jego budowę, by zabezpieczyć sobie i potomnym możliwość szerzenia w nim kultury i oświaty. I dzisiaj praca jest największą wartością dla człowieka, jego największym zaszczytem, stając się symbolem nowoczesnego, postępowego człowieka. I dlatego też zarządy powiatowe SMP i PZKO rozważając nad nazwą przejętego przez siebie domu, nie mogły znaleźć lepszej niż nazwa dawna "Dom Praca" w Karwinie".

Na uroczystości tej byli gośćmi przedstawiciel ZNV w Ostrawie ob. dr Stibor, wicekonsul RP w Ostrawie ob. Zembrzuski oraz pracowniczka konsulatu ob. Krystyna Krysiak, redaktor Trybuny Robotniczej z Katowic ob. Wysznecki, przedstawiciel Komitetu Powiatowego PPR ob. Kaleta z Cieszyna, Komitetu Powiatowego KPC ob. Kolder oraz przedstawiciel OKD ob. Kieler.

Warto zaznaczyć, że od chwili przejęcia tego domu, sekretariaty obu związków przeniosły się do dwu salek w domu Praca z wejściem od zachodniej strony domu. /20/

Przejęcie "Domu Katolickiego" we Frysztacie.

Dnia 21 stycznia 1948 doszło również do faktycznego, urzędowego przekazania polskim związkom w powiecie frysztackim drugiego domu a mianowicie międzywojennego "Domu Katolickiego" we Frysztacie /własność "Stowarzyszenia Polskiego Domu Katolickiego we Frysztacie/, który również skonfiskowany na rzecz Trzeciej Rzeszy hitlerowskiej w okresie okupacji, został po wyzwoleniu przejęty przez nasze państwo i nazwany "Domem Stalina we Frysztacie".

Uroczystość przejęcia odbyła się nazajutrz po przejściu domu Praca a więc dnia 31 stycznia 1948 r. Na tej uroczystości zmieniono również nazwę oficjalną na "Dom Polski im. Stalina we Frysztacie". Gośćmi na tej uroczystości byli: przedstawiciel ZNV w Ostrawie tow. František Cimmer, MNV Frysztacie ob. Kolek, Kom.Pow.KPC dr Beer, konsul generalny inż. Stefan Wengierow, przedstawiciel "Trybuny Robotniczej" z Katowic ob. Wyszczacki, za ZP PZKO w Cz. Cieszynie Karol Polak i za ZP SMP w Cz. Cieszynie Alojzy Michałek.

Przejęcie "Domu Robotniczego" w Trzyńcu i schroniska na Kozubowej.

Na podstawie uchwały ONV /Powiatowego Komitetu Narodowego/ w Cz. Cieszynie z dnia 25 marca 1948 zostały przekazane do rąk polskich organizacji jeszcze dwa dalsze obiekty a to: "Dom Robotniczy" w Trzyńcu oraz schronisko na Kozubowej, będącego dawniej majątkiem "Beskidu Śląskiego w Czechosłowacji". Z tej okazji już nie urządzano specjalnych uroczystości, związanych z ich faktycznym przejęciem. Schronisko na Kozubowej przejęło faktycznie SMP w pow. czeskokocieszyńskim w dniu 22 sierpnia 1948. Zarządcą "Domu Robotniczego" został ob. Śliż Józef z Trzyńca a schroniska na Kozubowej z ramienia ZP SMP ob. Branny Franciszek, kupiec z Cz. Cieszyna. /21/

Dalsze akcje imprezowe ZP PZKO i SMP.

B a l P o w i a t o w y SMP i PZKO w powiecie czeskokocieszyńskim odbył się w sali hotelu Piast w Cz. Cieszynie w sobotę dnia 24 stycznia 1948. Wesoło bawiono się do późnych godzin nocnych.

Otwarcie parku przy Domu Praca w Karwinie odbyło się uroczystie w dniach 22 i 23 maja 1948. Na program złożyły się: przedstawienie teatralne sekcji teatralnej przy ZP SMP w Karwinie, która odegrała sztukę ludową Karola Bergera pt. "Nawrócony" w sobotę i po uroczystym otwarciu parku o 14 godz. w niedzielę festyn ogrodowy. Grała orkiestra Helisa, był bogaty bufet /kiełbaski na kartki! /22/

Widowisko "Wesele Lubelskie", wystawione przez zespół studentów Polskiego Liceum Pedagogicznego w Lublinie liczący 110 osób oraz chóru partyzantskiego "Pochodnia" z Częstochowy. Oba te zespoły tworzyły polską grupę regionalną na Słowiańskiej Wystawie Rolniczej w Pradze i w drodze powrotnej do kraju odtworzyły w sali domu Praca w Karwinie dnia 25 maja 1948 wspomniane widowisko regionalne. W imieniu ZP PZKO witał zespoły dziękował wiceprzewodniczący Adolf Kubeczka. Byli również w Boguminie. Witał ob. Kocur. /23/

Tradycyjne Wianki Polskie odbyły się dnia 20 czerwca 1948 w parku domu "Praca" w Karwinie. Pochód wiankowy wyruszył o 14 godz. z boiska EKS Polonia. Był do dyspozycji obfity bufet ale kiełbaski na kartki. /24/

Przedstawienie "Sprzedana narzeczona", opera B.Smetany w wykonaniu artystów Teatru Krajowego w Ostrawie zorganizowały PZKO i SMP w powiecie czeskokocieszyńskim w niedzielę, dnia 27 czerwca 1948 r. o 15 godz. na scenie w parku Adama Sikory w Cz. Cieszynie. /25/

Festyn Powiatowy PZKO i SMP w Karwinie odbył się w niedzielę, dnia 18 lipca 1948 w parku domu "Praca" w Karwinie. Pochód wyruszył z boiska PKS Polonia, gdzie też odbyła się próba do wspólnego występu połączonych chórów. W pochodzie brali udział również harcerze i harcerski w mundurach. Zagał festyn prezes ZP SMP Władysław Palowski, potem przemówienie okolicznościowe nawiązujące na święto "Manifestu Lipcowego" w Polsce wygłosił wiceprezes ZP PZKO Adolf Kubeczka a potem przemówił jeszcze delegat SČM ob. Novotný. Na program kulturalny złożyły się: występ połączonych grup tanecznych, które zatańczyły wiązankę tańców śląskich oraz występ połączonych chórów mieszanych pod batutą Ernesta Sembola. /26/

Festyn Krajowy PZKO i SMP, wspólny dla obu powiatów w dniu 25 lipca 1948 odbył się w parku Adama Sikory w Cz.Cieszynie. Zagał go prezes ZP SMP w pow. czeskocieszyńskim inż. Paweł Morcinek, potem przemawiał prezes ZP PZKO w pow. czeskocieszyńskim Paweł Trombik. Z gości główne przemówienie wygłosił konsul generalny RP z Ostrawy inż. Stefan Wengierow. Połączone chóry mieszane odśpiewały "Poloneza Adur" Chopina i "Zahuczały góry" Hańdzy, zaś połączone chóry męskie "Znał Olzy nr. 3", "Zielone zasiałam" i nr 1 /przez wodę koniczki/ Jana Kiszy, "A nie ta ptaszyna" Gawłasa i "Góralu, czy ci nie żal" Hławiczki. Wprawdzie nastój psuł trochę przelotny drobny deszcz, ale zabawa była dobra. /27/

Uroczystość przekazania polskiej książki polskim związkom odbyła się w sali hotelu Piast w niedzielę, dnia 26 września 1948 r. Był to dar rodaków z Polski, przeważnie obywateli województwa śląsko-dąbrowskiego. Uroczystość zagał Paweł Trombik, prezes ZP PZKO Cz. Cieszyn, powitał serdecznie przedstawicieli niemal wszystkich delegatów Kół Miejscowych PZKO i grup SMP, zaproszonych na tę uroczystość oraz licznych gości, między którymi znaleźli się: kurator szkolny wojew. śląsko-dąbrowskiego tow. Berek z Katowic, delegat wojew. komitetu PPR z Katowic tow. Nowak, sekret. kraj. kom. KPC tow. Příbanová z Ostrawy i inni. Przemawiali: główne przemówienie, w którym przekazał naszym związkom bogaty dar społeczeństwa polskiego z Polski w postaci wielkiej ilości polskich książek, wygłosił tow. Berek, potem mówił przedstawicielka KPC tow. Příbanová, następnie dalsi: refer. dla szkół polskich przy ZNV w Ostrawie tow. Rudolf Folwarczny, prezydent miasta Cieszyna ob. Smotrycki, za konsulat generalny w Ostrawie ob. Wigłasz, za szkolnictwo Jan Kotas. Przemówienie okolicznościowe na temat "Rola polskiej książki na Śląsku Cieszyńskim" wygłosił prof. Józef Niemiec. Program kulturalny wykonał chór mieszany SMP z Bystrzycy /dyryg. Samlicki/, solo skrzypcowe /student gimn. orłowskiego Mazurek/ i recytatorka, która wygłosiła wiersz "Mowa polska". /28/

Uroczystość "Dnia Oświaty" zorganizował ZP PZKO w powiecie frysztańskim w sobotę dnia 28 listopada 1948 w sali domu "Praca" w Karwinie. W zagajeniu prezes ZP PZKO ob. Jan Pribyla zapowiedział, że obchody "Dnia Oświaty" staną się doroczną tradycyjną akcją polskich związków i w dalszych latach

ich czynności a celem będzie przypominanie Polakom i członkom obowiązku dalszego kształcenia się i aktywnego udziału w życiu kulturalno-oświatowym na naszym terenie. W programie wystąpił z koncertem chór męski Echo z Karwinej, referat na temat oświaty i książki wygłosił prof. Józef Niemiec, wykonana została melo-deklamacja na tle poloneza Chopina, wystawiono dwie inscenizacje a to "Wiatr od morza" i "Laternik", była również recytacja zbiorowa "Śląsk śpiewa" montaż świetlicowy młodzieży z Karwiny, oberek w wykonaniu grupy tanecznej. Całość przygotował referent kult.-oświat. ZP PZKO prof. Emil Jędrzejczyk. /29/

Wystawa polskiej i czeskiej książki socjalis-tycznej została zorganizowana przy współudziale polskich związków w pow. czeskocieszyńskim i otwarta została w sali domu "Strzelnica" dnia 12 grudnia 1948 w Cz. Cieszynie. Była to dalsza manifestacja przyjaźni czechosłowacko-polskiej. W otwarciu wystawy wzięli udział: przewodniczący Pow. Kom. Wyk. FN w Cz. Cieszynie tow. Ticová, ref. kult.-ośw. Pow. Kom. Nar. w Cz. Cieszynie tow. Přibánová, burmistrz miasta Cz. Cieszyna inż. Kappel, przedstawiciel konsulatu z Ostrawy ob. Krystyna Krysiak i inni, jak np. przedstawiciele naszych polskich związków z obu powiatów. Zagaił uroczystość powiatowy inspektor dla bibliotek ob. Heger, w imieniu ludności polskiej mówił Paweł Trombik, prezes ZP PZKO w Cz. Cieszynie. Program kulturalny wykonał czeski chór "Slezan" oraz chór Towarzystwa Śpiewaczego z Cieszyna, który odśpiewał 3 pieśni. W imieniu literatów polskich przemawiał pisarz Gustaw Morcinek. /30/

Wieczorek muzykalno-wokalny urządzono w okresie świątecznym przy współudziale karwińskich członków Beskidu Śląskiego w sali domu Praca. Wykonawcami byli: Pola Bukietyńska, solistka i śpiewaczka z Bielska, Józef Sochor - skrzypek oraz zespół orkiestralny ZP PZKO pod dyrygenturą Franciszka Sochora. Śpiewaczka Pola Bukietyńska wykonała arie operowe z "Madame Butterfly" i "Hubičky" oraz piosenkę Nowowiejskiego "Kazała mi mama" przy akompaniamencie p. Szczygłówniej. Józef Sochor grał przy akompaniamencie p. M. Bejerówniej. Organizatorem była Sekcja Muzyczna PZKO w Karwinie. /31/

Dalsza czynność Zarządów Powiatowych.

Oprócz organizowania imprez i akcji ogólnopowiatowych Zarządy powiatowe troszczyły się o załatwienie najróżnorodniejszych spraw wiążących się z problemami polskiego społeczeństwa na Śląsku Cieszyńskim. Oto niektóre z nich:

Delegacja PZKO w Pradze. W połowie marca delegacja PZKO udała się do Ministerstwa Szkolnictwa w Pradze w celu omówienia spraw polskiego szkolnictwa. Z delegacją jechał również referent krajowy szkolnictwa František Cimmer z Ostrawy. Delegacja została przyjęta przez naczelnika oddziału personalnego ministerstwa tow. Tesařa, któremu przedstawiono podstawowe żądania ludności polskiej:

- a/ odwołanie czeskiego inspektora dla szkół polskich Jaroslava Konečného i mianowania na jego miejsce prof. Pawła Trombika. /Uzgodniono, że sprawa będzie referowana ministrowi bezpośrednio/.
- b/ powołanie do służby naucz. dotychczas będących bez posady nauczycieli polskich. Uzgodniono wznowienie czynności komisji weryfikacyjnej.
- c/ domaganie się udziału nauczycieli polskich i obywateli narodowości polskiej w miejscowych Radach Szkolnych. Uzgodniono, że sprawę załatwi w swej kompetencji eskpozycja ZNV w Ostrawie.
- d/ dopuszczenie języka polskiego w stosunku służbowym w polskim szkolnictwie. Ustalono, że problem ten będzie przedmiotem obrad rządu, który zadecyduje.
- e/ utworzenie samodzielnych komisji egzaminacyjnych dla nauczycieli szkół polskich z nauczycieli polskich. Załatwi się pomyślnie.
- f/ otwarcie polskich przedszkoli. Stwierdzono, że największe trudności to brak finansów w preliminarzach gminnych, które nie planowały takich wydatków. Będzie się jednak szukało dodatkowych możliwości, aby przedszkola były rzeczywiście otwarte.

Następnie delegacja została przyjęta również przez szefa sekcyjnego dla szkół średnich Fr. Kahudę, z którym omówiono problemy i sprawy dotyczące gimnazjum Orłowej oraz polskich paralelek przy czeskim gimnazjum w Cz. Cieszynie. /32/

P o r a d y p r a w n e

Uruchomione przez Sekcję Prawną biuro Porad Prawnych okazało się bardzo potrzebną i pożyteczną czynnością naszych związków. Okazało się, że bardzo wielu obywateli i członków naszych ~~w~~ Związków znajduje się w różnych kłopotach i potrzebuje porady prawnej.

W cyfrowym ujęciu udzielono w r. 1948 ogólnie 2.055 porad prawnych, z czego przypada 1.776 w powiecie czeskoszyńskim i 279 w powiecie frysztackim. Na piśmie było 1.657 podań, w tym 115 rekursów. Z podań na piśmie najwięcej było spraw związanych z repatriacją /568 wypadków/, legalizacją /246 wyp./, podatkami /204 wyp./, paszportami /200 wyp./. W sprawach rehabilitacji było tylko 5 wypadków a w sprawach karnych 25 karnych.

Porad udzielano w zasadzie bezpłatnie a raczej za dobrowolną odpłatą. W ten sposób z darów na cele PZKO zyskano ogółem od 1.153 osób /wypadków/ ogółem kwotę 79.090 Kčs. Biuro było więc samowystarczalne pod względem finansowym i kwoty planowane można było zużyć na inne potrzeby związkowe. Zaznaczyć tu jeszcze trzeba, że od osób, których warunki socjalne były skromne, nie przyjmowano ani darów, załatwiano zupełnie bezpłatnie.

Pracownikami biura porad prawnych byli: w funkcji kierownika ob. Józef Palik z Toszonowic i sekretarki ob. Milada Pytlówna. /33/

Wydawnictwa szkolne.

Wielką troską otaczano w ogóle sprawy szkolnictwa, o czym będzie jeszcze mowa. Jak już zaznaczono ZP PZKO przejął wydawanie gazetek szkolnych "Jutrzenki" i "Pracy Szkolnej". Pierwotna nazwa "Nasza Szkoła" została zmieniona na międzywojenną nazwę "Jutrzenka". Wychodziła ona w nakładzie 3.700 egzemplarzy, Praca Szkolna w nakładzie 2.850 egzemplarzy a dodatki, o których będzie mowa w nakładzie 2.000 egzemplarzy.

Dodatkami tymi były streszczenia materiału naukowego z poszczególnych przedmiotów nauczania dla poszczególnych klas, aby przynajmniej trochę zastąpić normalne podręczniki szkolne, których nie było w ogóle, czyli uczniowie nie mieli się z czego uczyć. Dodatków tych wydano 12 sztuk a opracowali je różni nauczyciele, którzy dobrowolnie przyjęli na siebie ten trud:

1. Biologia dla I. klasy /Poncza Karol z Błędowic Dolnych/
2. Biologia dla II. klasy /Chowaniec Franciszek, Frysztat/
3. 4. 5. Historia dla I, II i III klasy /Mierzwa Józef, Karwina/
6. Historia dla IV klasy /mgr. Gustaw Halama, Cz. Cieszyn/
7. Fizyka dla III klasy /Pribula Jan, Stonawa/
8. Fizyka dla IV klasy /Żyła Eugeniusz, Karwina/
9. Chemia dla IV klasy /Gałuszka Władysław, Jabłonków/
10. Somatologia dla III klasy /Jan Baron i Polwarczny, Cz. Cieszyn/
11. Mineralogia dla IV klasy /dyr. Jerzy Walek, Cz. Cieszyn/
12. Geografia dla I-IV klasy /Gałuszka Robert, Stonawa/

Odpowiedzialnym przedstawicielem czasopism szkolnych wobec władz był Jan Kotas z Cz. Cieszyzna. Wydawnictwa szkolne znowu były raczej samowystarczalne, bo w zasadzie nie wypłacano żadnych honorariów według obowiązujących stawek, a raczej tylko bardzo znikome wynagrodzenia, zwłaszcza za streszczenia i niektóre artykuły do gazetek szkolnych. /34/

Kolonie letnie dla młodzieży.

Na bardzo szeroką skalę rozwinęła swą działalność sekcja socjalna, organizując akcję letniskową dla dzieci naszych szkół. W roku 1948 r. na koloniach wakacyjnych organizowanych przez PZKO było ogółem 587 dzieci. Były to kolonie letnie w Jabłonkowie, Bystrzycy i Oldrzychowicach w dwu turnusach. Poza tym 489 dzieci wysłano na kolonie w Czechach /Chrestawa przy Libercu w zamku/, na Morawie /Rajnochowice przy Bystrzycy pod Hostynem, Sternberk/ oraz na Słowacji /Vyšší Lužbacy pow. Dětmarov/ a dalszych około 400 dzieci zostało umieszczonych na koloniach letnich w Polsce przy współpracy i na zaproszenie zarządu głównego Ligi Kobiet czy innych instytucji. Wśród tych było 52 starszych studentów gimnazjum realnego w Orłowej, polskich paralelek gimnazjalnych w Cz. Cieszyźnie i uczniów szkoły handlowej w Orłowej, którzy pod kierownictwem Karola Polaka wyjechało dnia 30 czerwca 1948 do Szczecina-Dziwnowa i Wiśniewki na wczasy nad morzem. /35/

Sekcja oświatowa przy Zarządzie Powiatowym PZKO w pow. czeskokoczyński organizowała dla aktywistów Kół PZKO i Grup SMP w okresie od 1.6. do 30.7.1948 kurs ideologiczno-

wychowawczy. Wykłady odbywały się co tydzień w Cz. Cieszynie, Bystrzycy, Trzyńcu, Jabłonkowie, Ligotce Kameralnej i Dolnych Błędowicach na tematy:

1. Manifest lipcowy i program koszycki - ustrój demokracji ludowej.
2. Idealizm - materializm dialektyczny.
3. Materializm historyczny - walka klas - państwo.
4. Współpraca polsko-czeska i państw demokratycznych - plan Marschala.
5. Kryzysy gospodarcze - gospodarka planowana.
6. Dzieje ruchu robotniczego.
7. Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich.
8. Dzieje polskiej i czeskiej myśli demokratycznej z uwzględnieniem r. 1848.
9. Sprawa niemiecka.

Referaty wygłaszali następujący prelegenci: Gustaw Halama, Jan Adamus, dr Oton Bajersdorf, Karol Wigłasz. Kurs ten absolwowało 76 osób.

Nowe Koła PZKO.

W r. 1948 powstały dalsze Koła Miejscowe PZKO a to:

- a/ w powiecie czeskokoczyńskim: Łomna Górna, Grodziszcz, Guty, Rzeka, Stanisławice, Smółkowice i Trzyniec
- b/ w powiecie frysztańskim: Dąbrowa i Wierzniewice.

Czynność Sekcji Literacko-Artystycznej.

Wspólna dla obu powiatów PZKO Sekcja Literacko-Artystyczna /SLA/ rozwijała w roku 1948 bogatą działalność a to głównie w dwu kierunków organizując:

1. WYSTAWY prac malarzy i rzeźbiarzy z naszego terenu, skupionych w tej sekcji. Pierwsza taka powojenna wystawa zainstalowana została w Cz. Cieszynie w sali hotelu Piast w okresie od 21.3. do 27.3.1948. Wystawiali swe prace: ks. Józef Berger, Gustaw Fierla, Dominik Figurny, Władysław Pasz, Karol Piegza, Franciszek Świder i Rudolf Żebrok.

Uroczyste otwarcie odbyło się przy udziale licznych gości. Zagajał wystawę przewodniczący SLA poeta Paweł Kubisz, potem przemówienie okolicznościowe wygłosił prezes ZP PZKO Paweł Trombik. Z gości przemawiali: prezydent miasta Cieszyna ob. Smotrycki, za ONV dr Dostál, za MNV wiceprzewodn. dr Polák oraz prof. Gustaw Fierla, który mówił o pracy malarstwa polskiego i przebiegu pracy naszych artystów na Śląsku Cieszyńskim. Wystawę zwiedził w tym dniu minister dr Kożusznik z Warszawy wraz z małżonką bawiąc w przeddzień w Cz. Cieszynie. W programie kulturalnym wystąpił skrzypek /Mazurek student gimn. orłowskiego/ który przy akom. fortepianu wykonał kilka utworów.

Tę samą wystawę zainstalowano następnie w Jabłonkowie na okres od 11 kwietnia do 18 kwietnia 1948. Przy zagajeniu występował chór PZKO, przemawiał za Koło PZKO dr Hanak, za Kom. Wyk. FN Jabłonkowska ob. Eilet, za MNV ob. Jedlička, potem o pracy malarzy o rzeźbiarzy mówił dyr. Karol Piegza. Chór odśpiewał wiązanek pieśni śląskich a uroczę jabłonkowiaków wręczyły naszym artystom wiązanek kwiatów.

I jeszcze raz została ta sama wystawa zainstalowana, tym razem w górniczej Karwinie w sali domu Praca w czasie od 16 maja 1948 i na ogólne życzenie została przedłużona do 27 maja 1948. Zagajał wystawę prezes ZP PZKO Jan Pribula, byli wśród gości przedstawiciele władz, za MNV ob. Franc, przewodniczący Miejsc. Rady Oświatowej insp. Beránek, za konsulat ob. Folwarczny. Prof. Fierla Gustaw mówił o technikach malarskich. Przy okazji tej wystawy przypomniano, że właśnie minęło 25 lat od pierwszej wystawy malarskiej na naszym Śląsku.

Owa pierwsza wystawa malarska odbyła się w sierpniu 1923 roku w budynku gimnazjum w Orłowej a obejmowała tylko kilkanaście prac, przeważnie akwareli i rysunków, naszych najstarszych malarzy Gustawa Fierli i Karola Piegzy. Ta właśnie skromna wystawa była tym pierwszym krokiem, który zapoczątkował ruch artystyczny na naszym terenie. /36/

2. Wieczory literacko-artystyczne

ne, w programie których występowali członkowie SLA - literaci z autorecytacjami swych wierszy czy utworów innych a program ten przeplatany był występami kulturalnymi innych zespołów.

Pierwszy tego rodzaju wieczór literacko-artystyczny odbył się w sali domu Praca w Karwinie dnia 10 kwietnia 1948. Wzięli w nim udział pisarze: Paweł Kubisz, Gustaw Przeczek /wiersze z tomiku "Serce na kolczastych drutach"/, Adam Wawrosz /z grupą wykonawców/. Program artystyczny wykonywali: Aniela Halamowa /utwory Chopina: Scherzo b-moll i nokturn Des-dur/, tenor Jan Zaskolny przy akomp. A. Halamowej /2 pieśni Pawła Ródcy do słów Henryka Jasieczka: Nad Tyrką i Szczyrbate ścierńsko/, solistka Wanda Łyskówna /również pieśni Ródcy do słów H. Jasieczka/.

Podobne wieczory literacko-artystyczne zorganizowano również w Bystrzycy, dnia 29 kwietnia w Domu Robotniczym /z popularnym "Jónkiem z pohybu"/, dnia 20 maja 1948 w Domu Robotniczym w Trzyńcu, gdzie śpiewał również miejscowy chór i dalsze jeszcze w Gnojniku i Jabłonkowie. /37/

Konkursy.

Zarządy Powiatowe PZKO ogłosiły pod koniec roku 1948 szereg konkursów a to przede wszystkim:

- a/ Konkurs literacki na p i e ś ń PZKO. Warunki konkursu: I/ tematyka pieśni musi odpowiadać charakterystyce działalności związkowej i musi odpowiadać wymaganiom opracowania muzycznego, 2/ musi mieć 2 zwrotki. W konkursie może brać udział każdy członek PZKO względnie SMP. Przewidziane nagrody: I: 10.000 Kčs, II: 5.000 Kčs, III: 3.000 Kčs. Termin nadsyłania prac: 15.1.1949.
- b/ Konkurs na wykonanie projektu na sztandar PZKO: a/ dla Zarządu Głównego, b/ dla Kół Miejsowych. Warunki konkursu: wielkość sztandaru 100 x 100 cm /kwadrat/ długość drzewca 2,75 cm. + grot /zakończenie/ 25 cm. Zasadniczy kolor czerwony /dla ZG - amarantowy, dla Kół - cynober/. Wykonanie projektu techniką dowolną. Obie strony sztandaru projektować odmiennie. Projekt sztandaru w skali 1 : 4 /tzn. 25 x 25 cm/ grot w naturalnej wielkości /25 cm/. Na sztandarze umieścić godło i nazwę Związku oraz miejscowość /siedzibę/. W konkursie mogą brać udział tylko członkowie PZKO względnie SMP. Przewidziane nagrody: I: 10.000 Kčs, II: 5.000, III: 3.000 Kčs.

Termin nadsyłania 15.1.1949.

- c/ Konkurs na wykonanie afiszy propagandowych: 1/ PZKO buduje przyjaźń polsko-czeską - napis dwujęzyczny. 2/ PZKO w walce o socjalizm. Forma, wielkość i technika dowolne. Każdy afisz projektować osobno. Konkurs jest dostępny dla wszystkich obywateli narodowości słowiańskiej. Przewidziane nagrody: I: 5.000 Kčs, II: 3.000 Kčs, III: 2.000 Kčs. Termin nadsyłania prac: 15.1.1949.
- d/ Konkurs literacki na pieśń SMP - ogłosiły Zarządy Powiatowe SMP. Warunki konkursowe ustalono takie same, jak w konkursie na pieśń PZKO. Przewidziano również te same nagrody oraz termin nadsyłania prac /15.1.1949/. /38/

Amatorski konkurs teatralny.

Z ramienia ZP PZKO i SMP powiatu frysztackiego ogłoszony został w drugim półroczu 1948 r. konkurs zespołów amatorskich teatralnych. W listopadzie odbyły się już dwa przedstawienia konkursowe /"Baśka" w Orłowej i "Odwety w Boguminie/ zaś dnia 18 i 19 grudnia dalsze dwa przedstawienia w sali domu Praca, mianowicie PZKO Kareina-Centrum "Gwałtu, co się dzieje" Al. Fredry i SMP Karwina-Granice "Dla świętej ziemi" Sewera. Przedstawienia ocenia specjalna komisja, która wytypuje zwycięzców do eliminacji powiatowych, które odbędą się w roku 1949. /39/

Teatrzyki Kukiełkowe.

Przy Zarządzie Powiatowym PZKO w Karwinie powstał na początku roku 1948 teatrzyk kukiełkowy "Bajka" pod kierownictwem ob. Ferdynanda Króla z Dzieńmorowic. Teatrzyk ten stanowi kontynuację zespołu międzywojennego o tej samej nazwie z Orłowej. Teatrzyk wyjeżdża z przedstawieniami swymi do wielu miejscowości. Grał np. w Łazach, Karwinie, Suchej Dolnej i Średniej, Olbrachcicach, Stonawie, Łakach, Darkowie, Frysztacie, Markłowicach z Piotrowicami. /40/

Również przy grupie SMP w Końskiej pracuje teatrzyk kukiełkowy pod kierownictwem Adama Wawrosza. Ten dnia 13.3. np. wystawił dwie bajki napisane przez Adama Wawrosza pt. "Zaczarowany kwiat" oraz "O Zosi, co w lesie zbłądziła", dla starszych zaś satyrę "Hitler w piekle". Teatrzyk ten nosi nazwę "Iskra". /40/

Inne akcje:

Zarządy Powiatowe PZKO i SMP zainicjowały w lutym 1948 akcję zbiórki pieniężnej na budowę pomnika dla ofiar bestialstwa hitlerowskiego w Żywocicach za pośrednictwem Głosu Ludu. /41/

Zarządy Powiatowe PZKO pow. czeskoszyńskiego i frysztackiego złożyły wspólny dar na gwiazdkę dla dzieci greckich, przebywających w Darkowie w wysokości 10 tysięcy Kčs. Czyn ten świadczył o zrozumieniu polskiego społeczeństwa potrzeb dzieci greckich bohaterów, którzy prześladowani przez reżym musieli opuścić swój kraj rodzinny. /42/

Na zaproszenie władz czeskosłowackich przyjechał w grudniu 1948 do Czechosłowacji marszałek Polski Rola Żymierski. Na dworcu w Piotrowicach witali go przedstawiciele ZNV w Ostrawie, ONV powiatu frysztackiego i czeskoszyńskiego, przed-

stawiciele KPC, PZKO SMP. Witał go także chór nasz kilku pieśniami. W przyjęciu, które urządzono po jego przyjeździe do Pragi w ambasadzie polskiej brali również udział przedstawiciele naszych związków PZKO i SMP. /43/

W niedzielę, dnia 12 grudnia 1948 odbyła się w Bratysławie w Domu ROH wspólna konferencja centralnych organów czterech dotychczas samodzielnie działających na terenie Republiki organizacji młodzieżowych: młodzieży czeskiej, słowackiej, polskiej i karpackiej - w celu wytworzenia jednolitej ogólnopństwowej organizacji młodzieżowej. W imieniu młodzieży czeskiej przemawiał gener. sekret. SCM V. Hájek, słowackiej SSM poseł E. Sykora, karpackiej dr. Šuška a w imieniu SMP prezes Władysław Palowski. W dyskusji mówiło poza tym 27 delegatów, wśród nich delegat SMP Jan Adamus, który przedstawił wnioski, dotyczące młodzieży polskiej w jednolitej organizacji przede wszystkim wyżycia się w kulturze narodowej. /44/

W a ż n e r ó ż n e i m p r e z y .

Manifestacja z okazji 1 rocznicy podpisania umowy czesko-słowacko-polskiej odbyła się dnia 14 marca 1948 i miała imponujący przebieg. O godz. 11 sformował się ogromny pochód ludności Czeskiego Cieszyzna i okolicy i przeszedł na rynek do Cieszyzna /Polska/, gdzie odbyła się pierwsza część manifestacji. Na trybunie honorowej znajdowali się przewodniczący ZNV w Ostrawie inż. Chamrád, wojewoda śląsko-dąbrowski gen. Aleksander Zawadzki, wicewojewoda Zientek, sekretarz ambasady polskiej w Pradze Stanisław Gajewski, konsul generalny RP w Ostrawie inż. Stefan Wengierow, gen. dywizji Więckowski z Krakowa, generał czeskosłowacki Kolařík z Brna, krajowy naczelnik SNB podpułkownik Novák, prof. dr Král z Ostrawy, dr Kral z Katowic, krajowy sekretarz KPC dr Fuks z Ostrawy, prezydent miasta Ostrawy Kotas, przew. ONV w Cz. Cieszyźnie Heczko, starosta cieszyński Grzeganeł, przewodniczący Pow. Kom. Wyk. FN w Cz. Cieszyźnie dr Němec, prezydent miasta Cieszyzna Smotrycki i Cz. Cieszyzna Kappel, sekretarz powiat. KPC Lulek oraz Szurman, prezes PZKO Paweł Trombik, prezes SMP inż. Morcinek, redaktor Andrzej Kubisz i inni.

Manifestację zagał dr Kral z Katowic oddając hołd pamięci Jana Masaryka, ministra spraw zagran. CSR, który w tych dniach zmarł tragicznie, przy czym żołnierze prezentowali broń. Następnie przemawiali inż. Chamrád i gen. Kolařík. Po uchwaleniu rezolucji wszyscy obecni uformowali pochód i przeszli na rynek do Czes. Cieszyzna, gdzie odbyła się druga część manifestacji. Po odegraniu chorału husyckiego "Myśmy Boży bojownicy" zagał manifestację dr Král z Ostrawy, po czym przemówił wojewoda śląsko-dąbrowski gen. Zawadzki a po nim gen. Więckowski z Krakowa. Gen. Zawadzki pod adresem Polaków na Śląsku Cieszyńskim powiedział:

"Cieszymy się niezmiennie z Waszej dzielnej postawy, jaką okazaliście podczas znamienitych dni przesilenia rządowego w Czechosłowacji. Cieszymy się z tego, żeście jedni z pierwszych stanęli murem za demokracją ludową i po stronie wielkiej bojowniczej za prawa ludu pracującego jaką jest KPC.

Teraz nastąpi dalsze zacieśnienie braterskiego współżycia".

Uchwaleniem rezolucji zakończono tę manifestację, w której wzięło udział ponad 40 tysięcy ludności. Po zakończeniu odbyło

się przyjęcie w sali hotelu Piast. W czasie manifestacji granica czeskosłowacko-polska była wolna. /45/

Uroczysta a k a d e m i a z okazji tej rocznicy odbyła się już dnia 9 marca 1948 w sali hotelu Piast. Jej organizatorem była Powiatowa Rada Oświatowa w Cz. Cieszynie. W programie był występ orkiestry symfonicznej z Cieszyna /Polska/, przemówienie okolicznościowe prof. Havlásk, solo skrzypcowe dr Steinera, występ chóru mieszanego "Slezan", deklamacja z tow. fortepianu "Koncert Jankiela", występy członków Divadla Těšínského Slezska, występ solistki Wandy Łyskówniej. /46/

Podobna uroczysta a k a d e m i a również z okazji 1 rocznicy podpisania umowy czeskosłowacko-polskiej o przyjaźni i wzajemnej pomocy odbyła się tego samego dnia tj. 9 marca 1948 r. w Domu Ludowym w Trzyńcu. Występował na niej chór PZKO pod batutą naucz. Chlebika, soliści orkiestry hutniczej p. Raszki i kwartet smyczkowy Pawła Kalety. Przemawiali naucz. fach. Stryček oraz redaktor Henryk Jasiczek. /46/

Uroczysta a k a d e m i a odbyła się również z tej samej okazji dnia 11 marca 1948 w domu Praca w Karwinie. Jako goście wzięli w niej udział: konsul generalny PRL w Ostrawie inż. Stefan Wengierow, krajowy referent szkolny z Ostrawy František Cimmer, dr Král z Ostrawy. Program wykonali: powiatowa orkiestra PZKO /odegrała hymny i fantazję z opery "Halka" Moniuszki/, chór czeski "Smetana" z Karwinej pod kierownictwem dyryg. Vrtala, chór mieszany SMP z Karwinej pod batutą Ernesta Sembola i chór męski Echo pod batutą Rudolfa Wojnara. Przemówienie okolicznościowe wygłosił konsul gen. inż. Stefan Wengierow. /47/

Jeśli chodzi o imprezy czesko-polskie trzeba wspomnieć o jeszcze jednej: Zawodowa organizacja KPC przy jednostce SNB w Cz. Cieszynie zorganizowała na cześć zbliżenia czesko-polskiego a k a d e m i e w sobotę dnia 24 kwietnia 1948 r. w sali hotelu Piast. Przemawiali w jęz. czeskim podpułkownik Jan Novák krajowy naczelnik SNB z Ostrawy oraz powiatowy inspektor oświatowy Kulendík, zaś w języku polskim prof. Paweł Trombik. W programie brali udział poza członkami SNB chór męski SMP Cz. Cieszyn, grupa kobiet i dorostu "Sokola" Cz. Cieszyn, grupa taneczna paralelek gimnazjalnych w Cz. Cieszynie oraz grupa studentów z Cieszyna /Polska/. Po programie kulturalnym była zabawa taneczna. /48/

Dla uczczenia polskiego święta państwowego, dnia 22 lipca, święta Manifestu Lipcowego odbyła się w dniach 17 i 18 lipca 1948 na górze Radhoszczu wielka m a n i f e s t a c j a przyjaźni czesko-polskiej. W programie brała udział również grupa regionalna SMP w Końskiej. Ze strony polskiej wzięli w niej udział: minister komunikacji Rabanowski, minister rolnictwa Dąb-Kocioł, minister sprawiedliwości Świątkowski, wiceminister Sokorski, ambasador RP w Pradze Olszewski. Ze strony czeskosłowackiej byli to: minister szkolnictwa i oświaty dr Zdeněk Nejedlý, minister poczt Neuman, minister aprowizacji Jankovcová, wiceprzewodnicząca Zgromadzenia Narodowego Spurná-Hodinová, przedstawiciele Rady powierników ze Słowacji, związku zawodowego ROH i dalszych organizacji. Miłą niespodziankę sprawiły uczestnikom manifestacji harcerki z Łodzi, które odśpiewały szereg

czeskich pieśni. Manifestację zagał przewodniczący ZNV w Ostrawie inż. Chamrád, przemówienie okolicznościowe wygłosił minister dr Zdeněk Nejedlý w imieniu rządu dżeskosłowackiego. /49/

Dnia 8 sierpnia 1948 odbyła się w Żywocicach uroczyste położenie kamienia węgielnego pod budowę pomnika dla 34 zastrzelonych i 17 umęczonych w obozach koncentracyjnych mieszkańców wioski Żywocice. Obecni byli: konsul gen. inż. Stefan Wengierow, przedstawiciel ZNV z Ostrawy dr. Stibor /przemawiał po czesku/, byli również przedstawiciele PZKO i SMP. /50/

W dniu 31 października odbyła się na "Żwirkowisku" w Cierlicku uroczystość złożenia wieńców na miejscu katastrofy polskich lotników Żwirki i Wigury przed 16 laty. Wieńce złożyły delegacje konsulatu gen. z Ostrawy, władz administracyjnych czeskosłowackich i polskich, Aeroklubów z CSR i Polski. Po złożeniu wieńców odbyła się w Cieszynie /Polska/ k o n f e r e n c j a w sali Kawiarni Centralnej, celem której było ustalenie szczegółów postawienia pomnika Żwirki i Wigury w r. 1949. Poza tym uchwalono ufundować stypendia, jedno w CSR a jedno w Polsce dla młodych pilotów i konstruktorów samolotów, wybudować w Cierlicku Dom Wypoczynkowy /wczasowy/ dla czasów aktywistów lotnictwa Czechosłowacji, Polski i Związku Radzieckiego. Nad wykonaniem uchwał miał czuwać ścisły Komitet, którego prezesem został wybrany konsul generalny inż. Stefan Wengierow, zastępca przewodniczącego inż. Vladimír Chamrád, sekretarzami Krystyna Krysiak i Karol Polak, skarbnik w CSR inż. Kappel, w Polsce prez. Smotrycki. Dalszymi członkami byli wybrani: Edward Grzegorzek /starosta cieszyński/ JUC Frant. Němec /przew. Pow. Kom. Wyk. Cz. Cieszyn/, dr Pištělak z Aeroklubu w Brně i Józef Stebel, dyr. szkoły w Lesznej. /51/

"Wigilijne drzewka Republiki 1948". Były w tym roku uroczystościami wspólnymi czesko-polskimi. Dane "Okresní péče o mládež", z której opieki i pomocy nie korzystały praktycznie polskie dzieci z powodu opanowania jej przez wrogie żywioły została przeorganizowana i wcielona do referatu socjalnego powiatowych komitetów narodowych. Tegoroczne zbiórki pieniężne pod tym drzewkiem organizowano pod hasłem "Opieka nad młodzieżą jest interesem całego narodu". W uroczystości postawienia choinki w Cz. Cieszynie przemawiał w jęz. czeskim i polskim referent socjalny ONV w Cz. Cieszynie Alojzy Michałek. /52/

Ważną imprezą terenową było zorganizowane po raz pierwszy w Jabłonkowie Święto góralskie początkowo zaplanowane na dzień 22 sierpnia 1948, potem przesunięte na 5 września a ostatecznie odbyło się 12 września 1948. Organizatorem było Koło PZKO w Jabłonkowie a było pomyślane jako impreza regionalna folkloru beskidzkiego. Dlatego też zaproszono na nie górali z Istebnej, Koniakowa i Jaworzynki. Pomiedzy gośćmi znajdowali się konsul generalny inż. Wengierow z małżonką, prezydent miasta Cieszyna Smotrycki, starosta cieszyński Zajac i inni, wśród nich naturalnie przedstawiciel ZP PZKO i SMP z obu powiatów. Pochód duży i barwny wyszedł od szkoły wydziałowej i zdażał do Parku miejskiego, gdzie w lasku odbyła się cała uroczystość, w czasie której odbył się wspólny występ chórów /Wieniec pieśni śląskich - Jana Kiszy, Zahuczały góry - Hadyny/, konkurs pieśni śląskiej, popis tańców śląskich i konkurs na najoryginalniejszy strój śląski.

W konkursie chórów I miejsce zyskał chór męski Echo z Karwiny, II chór SMP Karwina, III chór SMP Nawsie i IV chór SMP Gródek.

W konkursie tańców śląskich I miejsce zyskała grupa górali z Koniakowa, II miejsce grupa SMP Jabłonków, III grupa SMP Boco-nowice i IV grupa SMP Koszarzyska.

Konkurs najoryginalniejszych strojów śląskich przyznał I miejsce grupie jabłonkowskich jacków /PZKO Jabłonków/, II miejsce grupie górali z Koniakowa a III miejsce grupie dziewcząt w strojach wałaskich /SMP Koszarzyska/. /53/

S t a n s z k o l n i c t w a

Wspomniano już, że przedlutowa atmosfera uniemożliwiała otwieranie dalszych polskich szkół a przede wszystkim polskich przedszkoli. Dopiero nowe warunki po zwycięstwie lutowym wytworzyły sprzyjającą atmosferę i naprawdę w szybkim tempie starają się władze państwowe i szkolne naprawić błędy przeszłości.

W tej o wiele lepszej dla naszej polskiej ludności atmosferze dochodzi do otwarcia polskiej szkoły w Lutyni Górnej /10.3./, w Nowym Boguminie /5.4./ i po wpisach do szkół wielu szkół w dalszych miejscowościach.

Również przedszkola zaczęto powoli otwierać. Została więc otwarta polska ochronka w Suchej Górnej /10.3./, Karwinie /29.4./, Cz. Cieszynie, Trzyńcu, Jabłonkowie, Oldrzychowicach, Łyżbicach /4.5./, Końskiej /12.5./, Bystrzycy /13.5./, Będowicach Dolnych /23.5./, Łąkach, Gutach /1.6./, Trzyńcu-Kanadzie /14.6./, Ropicy /15.6./ i w nowym roku szkolnym dalszych miejscowościach. /54/

Dnia 3 maja 1948 odbyła się w Krajowej Radzie Szkolnej ekspozyturze w Ostrawie bardzo ważna k o n f e r e n c j a na temat polskiego szkolnictwa na Śląsku Cieszyńskim. Brali w niej udział przedstawiciele Ministerstwa Szkolnictwa i Oświaty, attache kulturalny Ambasady Polskiej w Pradze /ob. Krajewski/ przedstawiciel konsulatu generalnego RP w Ostrawie, przedstawiciele Krajowej Rady Szkolnej. Konferencja odbyła się w bardzo przyjemnej atmosferze. Opracowała wytyczne dla szkół polskich w obrębie ekspozytury w Ostrawie. /55/

Tego samego dnia objęli swe funkcje sekretarzy w kancelariach powiatowych inspektorów szkolnych a to: Jan Kotas w Czeskim Cieszyńsku i Adolf Kubeczka w powiecie frysztańskim. Sekretarza objęli funkcje 1.4.1948. /55/

Dnia 15 czerwca 1948 odbyło się w Ostrawie pierwsze posiedzenie mieszanej polsko-czeskiej komisji weryfikacyjnej dla nauczycielstwa szkół polskich w Republice Czeskosłowackiej. Przewodniczącym komisji mianował minister Zd. Nejedlý nadradcę ministerialnego St. Jelínka i krajowego referenta szkolnego Františka Cimmera. Na wniosek Krajowego Komitetu Wykonawczego FN mianował również nową komisję w liczbie 10 członków, z tego 5 Polaków i 5 Czechów. Członkami komisji ze strony polskiej zostali mianowani: naucz. fach. Leonard Bonczek, prof. Gustaw Halama, sekret. Jan Szurman, sekret. Franciszek Szemliński, poseł prof. Paweł Trombik. Poza członkami komisji wzięli w niej udział przedstawiciele władz szkolnych: przewodniczący Kraj. Rady Szkol. dr Al. Červenka, krajowi i powiatowi inspektorowie szkolni oraz polscy sekretarze przy inspektoratach naucz. fach. Jan Kotas i Adolf Kubeczka oraz za szkolnictwo polskie jako rzeczoznawca został powołany dyr. Jan Pribula, który zastępował również nieobecnego członka komisji

posła Pawła Trombika. Był obecny również przedstawiciel państwa polskiego wicekonsul ob. Zembrzuski z Ostrawy.

W czasie obrad ustalano, że polskim nauczycielom zalicza się wszelka służba w szkołach polskich a więc również rok szkolny 1938/39 oraz służbę w szkołach prywatnych Macierzy Szkolnej, wreszcie czas okupacji /więzienie, roboty przymusowe itd./. Uchwalono też, że krajowym referentem dla spraw polskiego szkolnictwa zostanie mianowany prof. Rudolf Folwarczny z Orłowej. Będą mu podlegali personalnie polscy nauczyciele i będzie miał dogład pedagogiczny nad przedszkolami, szkołami ludowymi, średnimi i gimnazjum. W terenie działać będą w jego imieniu w tym samym zakresie powiatowi sekretarza ob. Adolf Kubeczka w Karwinie na terenie powiatu frysztackiego i Jan Kotas na terenie powiatu czeskokoczińskiego. Krajowy referent, którego uprawnienia równały się prawom inspektora krajowego obejmie swój urząd od 1 lipca 1948. /56/

We wtorek, dnia 21 grudnia 1948 zebrała się ponownie w Ostrawie polsko-czeska komisja do weryfikacji polskiego nauczycielstwa na swe drugie zebranie.

/Było raczej trzecie posiedzenie po niesławnej pamięci pierwszej komisji w czasie wakacji 1947 r., gdy nastąpiło rugowanie polskich nauczycieli. Po interwencji przedstawicieli PZKO i SMP minister Stránský mianował nową komisję złożoną z 8 Czechów i 8 Polaków, które po dwudniowych burzliwych obradach w dniach 16 i 17 września 1947 wobec oporu zwolenników Uhlířa udało się jej tylko częściowo przyczynić do poprawy bytu nauczycielstwa. Dopiero po lutym 1948 nowa komisja mianowana przez ministra Zd. Nejedlého, złożona z 5 Polaków i 5 Czechów zebrała się na swe drugie posiedzenie/.

Przewodniczył obradom nadradca ministerialny dr Jelének z Pragi, ludność polską reprezentowali ob. Paweł Cieřlar, Leonard Bonczek, Gustaw Halama, Franciszek Szymliński i poseł Paweł Trombik, zaś ludność czeska - powiatowi referenci szkolni z Cz. Cieszyna i Frysztatu ob. Přibánová i Hynek Polářek, ref. bezp. ONV Fr. Staněk, ref. urz. bezp. Cz. Cieszyn J. Kudr i naucz. fach. Svoboda. Poza tymi członkami komisji w obradach brali udział: krajowy referent szkolny Frantiřek Cimmer, przewodniczący Kraj. Rady Szkolnej dr. Červenka, inspektor dla szkół średnich ZNV prof. Pomykal, referent krajowy dla szkół polskich prof. Rudolf Folwarczny, powiatowy insp. szkolny z Frysztatu ob. Beránek, powiatowi referenci dla polskich szkół Jan Kotas i Adolf Kubeczka, rzeczoznawca spraw szkolnictwa dyr. Jan Přibula, krajowy insp. szkolny na emeryturze Valeček i referenci spraw personalnych oraz przedszkoli przy Krajowej Radzie Szkolnej.

Dzięki wyczerpującemu opracowaniu materiału dotyczącego poszczególnych nauczycieli przez nadradcę Jelínka i prof. Rudolfa Folwarcznego, na zebraniu dnia następnego /środa/ dokonano ostatecznej weryfikacji wszystkich sił nauczycielskich w szkolnictwie polskim w CSR i zaliczeniu lat służby oraz okresu wojennego. W ten sposób zakończona została trwająca do wyzwolenia dyskryminacja polskiego nauczycielstwa. /57/

Po raz pierwszy od czasów wyzwolenia pojechali nauczyciele polscy na kurs wakacyjny połączony ze wczasami nad polskim Bałtykiem dzięki staraniom głównie konsulatu generalnego w Ostrawie a przede wszystkim osobistym zabiegom konsula generalnego inż. Stefana Wengierowa. Dnia 10 lipca 1947 wyjechało do Polski 47 osób, z tego było 5 nauczycieli narodowości czeskiej. Dodatkowo

przyjechało jeszcze dwu uczestników tak, że z kursu i wczasów korzystało ogółem 49 osób. Z nauczycieli czeskich byli to: Čeněk Nalepa /Praha-Stršovice 30/, Hynek Polašek /Orlová 500/, Ladislav Huspeka /Lazý 625/, Matilda Holasová /Ostrava, Těšínska 143/ i Božena Němcová /Ostrava, Radvenice 401/. Wyjechano z Bogumina przez Chałupki, Wrocław do Szczecina a potem dalej do Słiwina Bałtyckiego, gdzie zamieszkało w wili nadbrzeżnej "Fala". Kierownikiem wycieczki był prezes ZP PZKO w pow. frysztaćkim Jan Pribula. Tematyka kursu obejmowała materializm historyczny i dialektyczny oraz naukę o Polsce współczesnej. Powrót odbył się drogą przez Wrocław, gdzie zwiedzono Wystawę Ziemi Odzyskanych, i dnia 11 sierpnia 1948 przekroczono granicę czesko-słowacko-polską znowu w Boguminie. /58/

Dnia 14 października 1948 r. odbyła się również w sali hotelu Piast w Cz. Cieszynie k o n f e r e n c j a n a u c z y c i e l s k a, w programie której referowali: krajowy referent szkolny František Cimmer oraz konsul gen. inż. Węgierow. Omawiano dwie zasadnicze sprawy: 1. Sprawy zawodowe polskiego nauczycielstwa i 2. Nasz stosunek do nowych kierunków wychowawczych.

I n n e w a ż n e w y d a r z e n i a

W niedzielę dnia 18 kwietnia 1948 wystąpił na scenie domu Praca w Karwinie zespół górniczy z miejscowości Rydułtów w Polsce, który odegrał przedstawienie pod tyt. "Górnicy". /59/

W kwietniu 1948 został prezes ZP PZKO w Cz. Cieszynie Paweł Trombik mianowany członkiem Krajowej Rady Oświatowej na mocy decyzji Prezydium ONV w Cz. Cieszynie. jako przedstawiciel obywateli narodowości polskiej. /59/

Dnia 6 czerwca 1948 odbywał się w gmachu Teatru w Ostrawie K r a j o w y Z j a z d K u l t u r a l n y. Było to zebranie pracowników w dziale kultury z kraju ostrawskiego, frydeckiego, hulczyńskiego, opawskiego oraz Ziemi Cieszyńskiej. Hasłem Zjazdu było: "Nowymi drogami - przez kulturę do ludu i do słowiańskiej jedności". Zjazd prowadził pisarz Martynek. W programie ogłoszono trzy referaty: 1. Lad. Stol: "Sztuka i lud. 2. František Cimmer "Artysta jako pracownik swej epoki" 3. dr Woj. Martynek "Zagadnienia słowiańskie w kulturze naszego kraju". W Zjeździe wzięli udział również przedstawiciele PZKO i SMP. /59/

W kwietniu przeszedł majątek międzywojennej "Macierzy Szkolnej w Czechosłowacji" do rąk polskich. Ekspozytura ZNV w Ostrawie odwołała dotychczasowego zarządcę narodowego dr Vladimira Marka a mianowała nim prezesa ZP PZKO Pawła Trombika z Cz. Cieszyna. Do komitetu doradczego mianowała zarazem: Bronisława Osuchowskiego, koncypienta adwok., Stonawa, Andrzeja Kubisza, redaktora, Gnojnik, Adama Kubalę, emer. dyr. szk. Cz. Cieszyn i Jana Pribulę, dyr. szk. wydz. Stonawa. Nowy zarządca otrzymał upoważnienie do pertraktacji w sprawie oddania budynków szkolnych Ministerstwu Szkolnictwa, pertraktacji w sprawie obiektu szkoły gospodarczej w Końskiej, porozumienia się z MNV w Cz. Cieszynie w sprawie parku A. Sikory oraz przygotowania reszty majątku do przekazania PZKO. /60/

Również w życiu sportowym trzeba koniecznie wymienić imprezę na wielką skalę, bo WYŚCIG KOLARSKI WARSZAWA - PRAGA - WARSZAWA, organizowany przez redakcje warszawskiego organu PPR "Głos Ludu" i organu KPC "Rudé právo" pod patronatem premiera Rzeczypospolitej Polskiej i sekretarza PPR Władysława Gomułki w Polsce a w Czechosłowacji premiera Klementa Gottwalda. Miał właściwie dwie odrębne trasy: 1/ Warszawa-Praga i 2/ Praga-Warszawa.

Pierwsza trasa zaczynała się w Warszawie dnia 1 maja, prowadziła przez najbardziej uprzemysłowione ziemie Polski i kończyła się dnia 5 maja w Pradze. Druga trasa z Pragi, skierowana włąb Czechosłowacji przebiegała również przez ośrodki przemysłowe i kończyła się dnia 9 maja w Warszawie.

V etap trasy Praga-Warszawa prowadził przez nasz Śląsk a to w dniu 6 maja kolarze przejeżdżali z Żyliny przez Czadcę-Jabłonków, Nawsie-Bystrzycę-Wędrzynę-Łyżbice-Trzynieć-Końską-Ropice-Cz.Cieszyn-Mosty p. Cz.C.-Mistrzowice-Stanisławice, Cierlicko-Górne-Żywocice-Błędowice Dolne, Szumbark-Szonów-Bartowice-Lipninę-Radwanice-Śl. Ostrawę-Zarubek-Kunčičky-Witkowice-Ostrawę-Przywóz-Gruszów-Wierzbice-Pudłów-Bogumin dalej do Katowic. Etap ten liczył sobie 200 km.

W wyścigu brali udział kolarze 11 państw: Albanii, Bułgarii, Czechosłowacji, Jugosławii, Polski, Rumunii, wolnego miasta Triest, Węgier, Włoch, Belgii i Francji. Trasa Warszawa-Praga liczyła łącznie 848 km zaś trasa Praga-Warszawa łącznie 1118 km, razem więc 1.966 km.

Wyścig na trasie Warszawa-Praga wygrali: a/ w klasyfikacji indywidualnej: 1/ Prošinek /Jugosławia/, 2/ Siemiński /Polska/, 3/ Wójcik /Polska/, 4/ Cibula /CSR/, 5/ Veselý /CSR/, 6/ Rzeźnicki /Polska/, 7/ Bat /Jugosławia/, 8/ Notas /Włochy/, 9/ Bohdan /CSR/, 10/ Pietraszewski /Polska/. b/ w klasyfikacji drużynowej: 1/ Polska I, 2/ CSR I, 3/ Jugosławia I, 4/ Węgry I, 5/ CSR II, 6/ Polska II, 7/ Węgry II, 8/ Bułgaria, 9/ Rumunia.

Zwycięzcami na trasie Praga-Warszawa byli: w klasyfikacji indywidualnej 1/ Zoricz /Jugosławia/, 2/ Krejča /CSR/, 3/ Kapiak /Polska/, 4/ Peric; w klasyfikacji drużynowej zwyciężyła pierwsza drużyna Polski. /69/

W poniedziałek, dnia 22 listopada 1948 odbyła się w sekretariacie PZKO w Cz. Cieszynie poważna konferencja w sprawie majątków dawnych międzywojennych polskich związków i organizacji w obecności nadradcy dr Maiwalda z ZNV Ostrawa, prezesów obu ZP PZKO i dalszych. Uzgodniono: 1/ Nad wszystkimi majątkami Krajowej Rodziny Opiekuńczej, Powiatowych, Gminnych oraz Miejscowych Rodzin Opiekuńczych zostanie mianowany jeden zarządca narodowy, Wilhelm Kożuszniak z Orłowej. Jego radę przyboczną będą stanowili z pow. frysztackiego Franciszek Jeżowicz /Stonawa 810/ i Jan Santarius /Łazy 52/ a z powiatu czeskocieszyńskiego Rudolf Macura /Sibica/ i Jerzy Walek /Cz.Cieszyn/.

2/ Zarząd nad schroniskiem Beskidu Śląskiego rozszerzy się na wszystkie parcele w obu powiatach, będące własnością tego towarzystwa. Zarządcą będzie Franciszek Branny /Cz. Cieszyn/ a jego radę przyboczną będą stanowili: Gustaw Zuczek /Koszarzyska/ i Jan Krzen /Kerwina/.

3/ Nad Domami i Czytelniami Katolickimi oraz Domami Robotniczymi zostaną zamianowani zarządcy dla każdego obiektu osobno. W 6 Domach katolickich będą zarządcami: Jabłonków - dr Hanak, Wędrzynia - Franc. Kufa, Trzynieć - dyr. Emil Żyła, Stonawa -

Sylwester Gałuszka, Frysztat - Karol Pieczka, Karwina - Ludwik Bajger. W Domach Robotniczych: Cierlicko Górne - Franciszek Szelong, Błędowice Dolne - Franciszek Szczyrba, Sucha Górna - Józef Pietraszek, Darków - Leon Lipka. Sprawa Domów Robotniczych w Olbrachcicach i Suchej Średniej wymaga wyjaśnień.

4/ Nad majątkiem "Ogniska amatorskiego młodzieży w Ligocie koło Cieszyna zarządcą mianowano Karola Putniorza.

5/ Dodatkowo zostaną opracowane wnioski na zamianowanie zarządców nad majątkiem Polskich Straży Pożarnych, Kółek Rolniczych, polskich spółdzielni spożywczych i kredytowych.

Dr Maiwald wyjaśnił również, że majątek byłych polskich związków nie jest uważany za konfiskat i polscy zarządcy nie są zarządcami w pojęciu "narodnich sprawców" ani nie ma żadnego związku z "Fundem narodni obnovy". /61/

G ł o s L u d u przeniósł z dniem 1 lutego 1948 r. swą redakcję i administrację do lokali na I piętrze hotelu Piast. Nie zmienił się sposób jego wychodzenia, ani szata graficzna.

W lutym pojawiły się na jego szpaltach deklaracje do "Klubu Literackiego Odrodzenia" i abonament książek w wartości 330 Kłs rocznie.

W roku 1948 wychodziły znowu "Szyndzioly", dodatek literacki a mianowicie od numeru 11 do 17. Dodatek ten poświęcony był kulturze i sztuce, przynosił ciekawe artykuły z życia na naszym terenie. /62/

W "Szyndziolach" odnotowano również ważną rocznicę stulecia "Tygodnika Cieszyńskiego". Pismo tygodniowe pod tytułem "Tygodnik Cieszyński" pojawiło się po raz pierwszy 6 maja 1948 roku w Cieszynie. Była to pierwsza gazeta, która zaczęła wychodzić w Cieszynie. Wydawcą był dr Ludwik Klucki /Morawianin/, który był adwokatem w Cieszynie i żył się z naszym ludem. Tygodnik był poświęcony obronie walczącego wtedy o wolność i prawa do swobodnego życia naszego ludu śląskiego. /63/

W ciągu roku 1948 pojawiły się nowe pozycje polskiego wydawnictwa książkowego. Były to:

"Kamienna Głoga" Gustawa Przeczka, zawierające szkice z obozu koncentracyjnego z Gusen. Okładkę i ilustracje wykonał Paweł Zabyszczyński. Cena 40 Kłs. /W r. 1947 wychodziły te szkice w odcinkach na łamach Głosu Ludu/.

"Powieć wolności" Gustawa Przeczka, widowisko ludowe w pięciu obrazach, nagrodzone na konkursie Wojew. Rady Kult. w Katowicach. Wydała Sekcja Literacko-Artystyczna PZKO w ramach "Biblioteki Teatrów Amatorskich Nr 1" w nakładzie 500 egzemplarzy.

"Co po nogach..." Adama Wawrośa, komedia w 2 aktach napisana gwara śląską! Wydała Sekcja Literacko-Artystyczna PZKO w ramach "Biblioteki Teatrów Amatorskich nr 2" w nakładzie 500 egzemplarzy.

"Rozmowy z cieszynianami" Henryka Jasieńskiego, tomik wierszy z lat 1940-1945 z ilustracjami i okładką Pawła Zabyszczyńskiego. Wydała Sekcja Literacko-Artystyczna PZKO w nakładzie 1.000 egzemplarzy. Cena 28 Kłs.

Jeśli chodzi o sprawy charakteru majątkowego PZKO to warto zanotować uchwałę prezydium ZP PZKO w Cz. Cieszynie z czwartku 30 września 1948 o kupnie hotelu Piast na wniosek likwidatora Towarzystwa Oszczędności i Zaliczek w Cz. Cieszynie za cenę 9 milionów Kłs /w czym było zobowiązanie TOZ względem

Banku Rolniczego w Polsce w wysokości 7.521.448 Kčs, a więc do kupna wystarczała gotówka 1.478.552 Kčs/. /64/

Z życia sportowego na naszym terenie wspomnieć należy o tym, że wiele klubów sportowych polskich przeszło jako samodzielne sekcje sportowe do Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej.

Najpopularniejszy zaś klub polski, PKS Polonia w Karwinie został w październiku 1948 rozwiązany na mocy uchwały "Trestní a hráči komise Těšínské župy fotbalové" oraz "Akčního výboru Těšínské župy fotbalové" w wyniku zejść na boisku tego klubu /pobicie i znieważenie sędziego/. Majątek klubu miał przejść na własność SMP. Decyzja ta zapadła na zebraniu w obecności przedstawicieli Československé obce sokolské /gener. sekret. Kubiček/, Okresní osvětové rady ve Fryštátě /Kolek/, ONV we Frysztacji /Polašek/, przedstawicieli prasy jak Trybuny Robotniczej z Katowic, Nové svobody, Mladé fronty, Głosu Ludu. Uchwała ta wywołała wielkie rozgoryczenie wśród polskich sportowców. /65/

W Polsce Ludowej doszło w grudniu 1948 r. do zjednoczenia ruchu robotniczego. Dnia 15 grudnia zostało ogłoszone oświadczenie o zjednoczeniu i połączeniu się Polskiej Partii Robotniczej i Polskiej Partii Socjalistycznej w jedną jednolitą Polską Zjednoczoną Partię Robotniczą /PZPR/. Oświadczenie to było transmitowane przez Polskie Radio a wysłuchali go robotnicy zebrani na głos syren /o godz. 9,58/ w świetlicach, halach fabrycznych itp. w czasie kilkuminutowej przerwy w pracy, dla upamiętnienia tego wielkiego zdarzenia w dziejach ruchu robotniczego w Polsce. /66/

Z m a r l i d z i a ł a c z e :

Dnia 25 lipca 1948 zmarł nagle i niespodziewanie P a w e ł R a k u s były inspektor szkolny w powiecie frysztańskim w okresie międzywojennym. Pochodził z Nieborów, z rodziny chałupniczo-rolniczej. Po skończeniu Seminarium Nauczycielskiego w Cieszynie uczył w szkole ludowej w Bystrzycy i szkole wydziałowej w Dąbrowej. Po 7-letniej niewoli na Syberii został dyrektorem szkoły wydz. od 1921 roku w Karwinie-Solcy. Był inspektorem polskich szkół publicznych i prywatnych Macierzy Szkolnej w powiecie frysztańskim i cieszyńskim. Umarł na posterunku pracy. Na Festynie Krajowym w Cz. Cieszynie organizował sprzedaż biletów wstępu. Po zlikwidowaniu sprzedaży i oddaniu pieniędzy w czasie chwili odpoczynku zmarł na paraliż serca. /67/

W poniedziałek, dnia 30 sierpnia zmarł w wieku 57 lat znany artysta malarz i rzeźbiarz H e n r y k N i t r a, prezes cieszyńskiego Oddziału zawodowego Związku Artystów Plastyków. Urodził się w Szobieszowicach i mieszkał do 1939 r. w Błędowicach Dolnych. Był doskonałym odtwórcą w rzeźbie typów śląskich górników i górali. Pogrzeb odbył się w Cieszynie /Polska/ z kaplicy Sióstr Elżbietanek przy licznej udziale ludności z obu stron Olzy. /68/

O g ó l n a charakterystyka roku 1948

Chcąc ogólnie scharakteryzować rok 1948 musimy uświadomić sobie, że był to rok niezmiernie ważny jak w życiu politycznym dla państwa, tak również dla naszej ludności jak pod

względem politycznym, tak przede wszystkim kulturalnym i narodowym. Zwłaszcza po pamiętnych "Wydarzeniach Lutowych", gdy przedstawiciele ludności polskiej dostali się do organów władzy ludowej, do niemal wszystkich instytucji użyteczności publicznej, gdy usunięte zostały hamulce sił reakcyjnych i antypolskich w życiu społecznym naszej ludności, nastąpił olbrzymi rozmach życia kulturalno-społecznego tak, że nie sposób było ująć wszystkich jego przejawów w niniejszym zapisie kronikerskich. Dlatego też zapis ten uwzględnia jedynie akcje "na wyższym szczeblu" a tylko notuje niektóre akcje miejscowe, które jednak miały zasięg szerszy od miejscowego /np. Święto Góralskie/. Rok 1948 usunął dyskryminację obywateli narodowości polskiej, zabezpieczył realne warunki życiowe w ramach ustroju ludowo-demokratycznego wszystkim naszym obywatelom. I dlatego stał się prawdziwym rokiem "przełomowym" w skali nie tylko wewnątrzpaństwowej, ale także ogólnopństwowej.

- o - o - o - o -

WYKAZ DOKUMENTACJI : ROK 1948

1. Głos Ludu, nr. 22 z 22.2.48; nr. 24 z 26.2.1948
2. Głos Ludu, nr. 27 z 4.3.48; nr. 36 z 25.3.1948
3. Głos Ludu, nr. 46 z 20.4.1948; nr. 47 z 22.4.48, nr. 42 z 11.4.; nr. 38 z 1.4.48
4. Głos Ludu, nr. 55 z 11.5.1948
5. Głos Ludu, nr. 63 z 1.6.1948
6. Głos Ludu, nr. 69 z 15.6.1948
7. Głos Ludu, nr. 72 z 22.6.1948
8. Głos Ludu, nr. 121 z 17.10.1948; nr. 149 z 23.12.1948
9. Głos Ludu, nr. 148 z 21.12.1948
10. Kalendarz Głosu Ludu, rocznik 1948 odbitka fotokopii ulotki do ludności polskiej, str. 129
Oryginalna ulotka w Archiwum ZG PZKO, znak _____
Głos Ludu, nr. 24 z 24 lutego 1949 z fotokopią ulotki.
11. Głos Ludu, nr. 25 z 29.2.1948
12. Ulotka wyborcza "Odezwa do ludności polskiej". Archiwum ZG PZKO znak _____
13. Głos Ludu, nr. 8 z 20.1.1948
14. Głos Ludu, nr. 40 z 6.4.1948; nr. 41 z 8.4.1948 i dalsze numery
15. Kopia składu zarządu powiatowego PZKO na rok 1948 z dnia 20.1.1948/. Archiwum ZG PZKO znak _____
16. Skład zarządu powiatowego PZKO Cz. Cieszyn. Archiwum ZG PZKO znak _____
17. Głos Ludu, nr. 33 z 18.3.1948
18. Głos Ludu, nr. 47 z 22.4.1948
19. Głos Ludu, nr. 2 z 6.1.1948; nr. 3 z 8.1.48; nr. 5 z 13.1.1948
20. Głos Ludu, nr. 14 z 3.2.1948
21. Głos Ludu, nr. 37 z 26-28.3.1948
22. Głos Ludu, nr. 58 z 20.5.1948
23. Głos Ludu, nr. 61 z 27.5.1948
24. Głos Ludu, nr. 71 z 20.6.1948
25. Głos Ludu, nr. 73 z 24.6.1948
26. Głos Ludu, nr. 81 z 15.7.1948
27. Głos Ludu, nr. 82 z 18.7.1948
28. Głos Ludu, nr. 111 z 23.9.1948; nr. 113 z 28.9.1948
29. Głos Ludu, nr. 139 z 30.11.1948
30. Głos Ludu, nr. 145 z 14.12.1948
31. Głos Ludu, nr. 152 z 28.12.1948
32. Głos Ludu, nr. 35 z 23.3.1948

33. Głos Ludu, nr. 16 z 8.2.1948; nr. 43 z 13.4.1948. Sprawozdanie sekcji prawnej za rok 1948. Archiwum ZG PZKO znak _____
34. Głos Ludu, nr. 44 z 15.4.1948
35. Głos Ludu, nr. 42 z 11.4.; 75 z 29.6.; 78 z 8.7.; 81 z 15.7.; 86 z 27.7.; 142 z 7.12.1948.
Wykaz paszportowy uczestników kolonii w Wieleńce. Archiwum ZG PZKO znak _____
36. Głos Ludu, nr. 29 z 10.3.; 35 z 23.3.; 45 z 18.4.; 58 z 20.5.; 60 z 30.5.1948
37. Głos Ludu, nr. 44 z 15.4.48; 47 z 22.4.1948; 58 z 20.5.1948
38. Głos Ludu, nr. 140 z 2.12.48; 141 z 5.12.48; 143 z 9.12.48; 149 z 23.12.48
39. Głos Ludu, nr. 135 z 21.11.48; 150-151 z 24.12.1948
40. Głos Ludu, nr. 26 z 2.3.48; 32 z 16.3.1948
41. Głos Ludu, nr. 22 z 22.2.1948
42. Głos Ludu, nr. 147 z 19.12.1948
43. Głos Ludu, nr. 143 z 9.12.1948
44. Głos Ludu, nr. 147 z 19.12.1948
45. Głos Ludu, nr. 27 z 4.3.48; 29 z 10.3.48; 32 z 16.3.1948
46. Głos Ludu, nr. 30 z 11.3.1948
47. Głos Ludu, nr. 31 z 14.3.1948
48. Głos Ludu, nr. 47 z 22.4.1948
49. Głos Ludu, nr. 82 z 18.7.1948
50. Głos Ludu, nr. 88 z 1.8.1948
51. Głos Ludu, nr. 130 z 9.11.1948
52. Głos Ludu, nr. 143 z 9.12.1948
53. Głos Ludu, nr. 89 z 3.8.1948
54. Kalendarz Głosu Ludu, rocznik 1948
55. Głos Ludu, nr. 53 z 6.5.1948
56. Głos Ludu, nr. 70 z 17.6.1948
57. Głos Ludu, nr. 148 z 21.12.1948
58. Zbiorowy paszport uczestników kursu. Archiwum ZG PZKO, znak _____
"Głos Wali" - odpis tekstów gazetki kursowej. Archiwum ZG PZKO znak _____
Kronika kursu - odpis. Archiwum ZG PZKO znak _____
Głos Ludu, nr. 79 z 22.8.1948, str. 4 /Z wystawy Ziemi Odzyskanych/.
59. Głos Ludu, nr. 45 z 18.4.1948; 66 z 8.6.1948
60. Głos Ludu, nr. 42 z 11.4.1948
61. Głos Ludu, nr. 138 z 28.11.1948

62. Głos Ludu, nr. 12 z 29.1.1948; 16 z 8.2.1948
63. Głos Ludu, nr. 54 z 9.5.1948
Szyndzioły, nr. 13 z 16.5.1948 str. 58
64. List Towarzystwa oszczędności i zaliczek w Cz.Cieszynie
č.d. 1374/48 z 29 września 1948. Archiwum ZG PZKO,
znak _____
List ZP PZKO Cz.Cieszyn /odpis/ l.cz.2575/16/48 z 1.10.
1948. Archiwum ZG PZKO znak _____
Protokół o przebiegu posiedzenia prezydium PZKO w Cz.
Cieszynie z dnia 30. września 1948. Archiwum ZG PZKO
znak _____
65. Głos Ludu, nr. 123 z 21.10.1948
66. Głos Ludu, nr. 146 z 16.12.1948
67. Głos Ludu, nr 86 z 27.7.1948
68. Głos Ludu, nr. 101 z 31.8.1948
69. Głos Ludu, nr. 54 z 9.5.48; 42 z 11.4.48; 55 z 11.5.48;
58 z 20.5.48
70. Sprawozdanie z działalności Kół Miejsowych PZKO w pow.
czeskokocieszyńskim za okres od 1.1.1948 - 30.11.1948.
Archiwum ZG PZKO znak _____ nr. 3205/20/48
z 15.12.1948

- o - o - o - o -

Uwaga: Rocznik 1948 "Głosu Ludu" znajduje się w archiwum
redakcji tego czasopisma.